

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Вартісно-орієнтоване управління страховою компанією за матеріалами
ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Назва

КВРФБС.023192.01.04.00

Виконала: студентка II курсу, група ФБСмз-23-1

Підпис, дата

Анна МОНТИКОВА

Ім'я прізвище

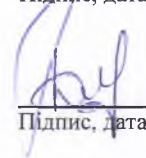
Керівник: канд. екон. наук, доцент

Підпис, дата

Леся МАТВІЙЧУК

Ім'я прізвище

Нормоконтролер

Підпис, дата

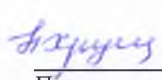
Яна ДОЦЕНКО

Ім'я прізвище

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри ФБСС

д-р. екон. наук, професор

Підпис, дата

Ніла ХРУЩ

Ім'я прізвище

« 19 » 12 2024 р.

Хмельницький 2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітній рівень магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ *Н.Хрущ*

2 09 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Монтиковій Анні Олександрівні

1 Тема роботи: Вартісно-орієнтоване управління страховою компанією за матеріалами ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія».

керівник роботи: Леся Матвійчук, канд. екон. наук, доцент

Затверджено наказом ректора університету від 26.08.2024 р. № 60 (додаток № 18)

2. Строк подання студентом роботи на кафедру з 12.12.2024 року.

3 Вихідні дані до роботи:

- законодавчі та нормативні акти;
- спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання);
- періодичні видання за темою дослідження;
- фінансова звітність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія».

4 Зміст роботи (перелік питань, що їх належить розробити)

1 Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями.

2 Аналітичні аспекти вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями.

3 Напрями удосконалення вартісно-орієнтованого управління на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія».

5 Перелік графічного матеріалу:

1. Особливості страхового бізнесу, що необхідно враховувати в процесі впровадження вартісно-орієнтованого управління

2. Сутність поняття вартісно-орієнтоване управління страховою компанією

3. Процес вартісно-орієнтованого управління страховою компанією

4. Система вартісно-орієнтованого менеджменту в страхових компаніях

5. Підходи до оцінювання вартості страхової компанії

6. Алгоритм розрахунку показника економічної доданої вартості

7. Алгоритм обчислення грошового потоку на власний капітал страхової компанії

8. Динаміка страхових резервів вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках

9. Динаміка валових страхових премій та страхових виплат вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках

10. Динаміка страхових платежів, належних перестраховикам у 2021-2023 роках

11. Динаміка фінансових результати звичайної діяльності та надзвичайних подій (до оподаткування) вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках

12. Структура власності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» станом на

01 січня 2024р.

13. Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках
14. Динаміка зобов'язань за страховими контрактами ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках
15. Динаміка зобов'язань ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

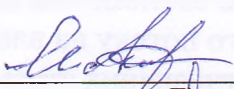
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання: 02 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

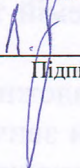
№ п/п	Назва етапів (розділів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми та узгодження плану кваліфікаційної роботи	протягом червня	визначено
2	Визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети і завдань відповідно до теми	до 15.09.24	визначено
3	Збір, обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності	до 01.10.24	визначено
4	Аналіз та систематизація інформаційних джерел по темі дослідження	до 15.10.24	визначено
5	Написання текстової частини кваліфікаційної роботи та оформлення роботи	до 05.12.24	визначено
6	Підготовка ілюстративних матеріалів	до 10.12.24	визначено
7	Попередній захист	з 12.12.24	визначено
8	Захист кваліфікаційної роботи (згідно графіка)	з 20.12.2024	визначено

Здобувач

Підпис

Анна МОНТИКОВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник роботи

Підпис

Лєся МАТВІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Реферат
кваліфікаційної роботи здобувача
Монтікової Анни Олександрівни

на тему: Вартісно-орієнтоване управління страховою компанією за матеріалами ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Актуальність теми. Для забезпечення стабільного розвитку страхового ринку та зміцнення довіри до страховиків необхідна розробка та впровадження сучасних систем управління, які дозволять ефективно керувати фінансовими потоками та ризиками. З огляду на значущість фінансових показників діяльності страхових компаній для різних груп стейкхолдерів, питання впровадження вартісно-орієнтованого управління набуває особливого значення. Вартісно-орієнтоване управління дозволяє ефективніше розподіляти ресурси, зосереджуючись на створенні максимального економічного ефекту в умовах динамічного ринку.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями в сучасних умовах господарювання. Відповідно до поставленої мети основними завданнями кваліфікаційної роботи є: дослідити економічну сутність вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями; висвітлити процес вартісно-орієнтованого управління страховою компанією; удосконалити систему вартісно-орієнтованого менеджменту в страхових компаніях; вивчити підходи до оцінювання вартості страхової компанії; проаналізувати фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках; узагальнити напрями удосконалення вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань застосовувалися такі загальнонаукові та спеціалізовані методи: діалектичний метод, метод теоретичного узагальнення – під час вивчення сутності вартісно-орієнтованого управління, дослідження появи даного методу управління; індукції та дедукції, системного підходу – під час вивчення процесу вартісно-орієнтованого управління, удосконалення системи вартісно-орієнтованого управління; економіко-статистичні методи, коефіцієнтний метод – під час оцінки основних показників діяльності вітчизняних страхових

компаній та аналізу фінансового стану ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»; методи візуалізації – для наочного представлення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження слугували теоретичні та методичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених у сфері вартісно-орієнтованого управління, нормативно-правові акти, що регулюють страховий ринок України, статистичні матеріали Національного банку України, фінансова звітність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія», інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено: систему вартісно-вартісно-орієнтованого менеджменту в страхових компаніях, що включає керовану та керуючі підсистеми, мету, методи, інструменти, принципи управління та дозволяє реалізувати завдання формування ефективного менеджменту та нарощення потенціалу страхових компаній, підвищення інвестиційної привабливості, зміцнення конкурентних позицій як на зовнішньому так і на внутрішньому ринках; процес вартісно-орієнтованого управління страховою компанією, шляхом доповнення моніторинговою складовою, що сприятиме систематичному відстеженні та аналізу змін вартості страхової компанії.

дістали подальшого розвитку: сутнісне наповнення поняття «вартісно-орієнтоване управління страховою компанією», що запропоновано розглядати як систему організаційних та управлінських заходів, які орієнтовані на зростання вартості страхової компанії, зміцнення її корисності та привабливості для різних груп стейкхолдерів як в поточному так і в майбутніх періодах, що дозволило уточнити та розширити понятійно-категоріальний апарат дослідження.

Основні результати дослідження були представлені на V Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (14 листопада 2024 р., м. Хмельницький). Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковано в науковій праці обсягом 0,22 друк. арк.

Публікації: Монтікова А.О. Сутність та особливості впровадження вартісно-орієнтованого управління в страховий бізнес/ А.О. Монтікова, Л.О. Матвійчук // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький: ХНУ, 2024.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 77 сторінок. Робота містить 12 таблиць, 17 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел складається із 51 найменування.

ABSTRACT

Anna MONTIKOVA

Full Name

Value-based management of an insurance company based on materials PJSC “Ukrainian Fire Insurance Company”

Topic

The relevance of research. To ensure the stable development of the insurance market and strengthen confidence in insurers, it is necessary to develop and implement modern management systems that will allow for effective management of financial flows and risks. Given the importance of financial performance indicators of insurance companies for various stakeholder groups, the issue of implementing value-based management is of particular importance. Value-based management allows for more efficient allocation of resources, focusing on maximizing the economic effect in a dynamic market.

The purpose of the qualification work is to deepen the theoretical and methodological provisions and practical recommendations for value-based management of insurance companies in modern economic conditions. In accordance with this goal, the main tasks of the qualification work are:

- to study the economic essence of value-based management of insurance companies;
- to highlight the process of value-based management of an insurance company;
- to improve the system of value-based management in insurance companies;
- to study approaches to assessing the value of an insurance company;
- to analyze the financial and economic activities of PJSC “Ukrainian Fire Insurance Company” in 2021-2023;
- to summarize the directions for improving the value-based management of insurance companies.

The object of research of the qualification work is the process of value-based management of insurance companies.

The subject of research is the theoretical, methodological and practical aspects of value-based management of insurance companies.

Keywords: value, insurance company, value-based management, methods, system, process.

Зміст

Вступ	6
1 Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями	9
1.1 Сутність та особливості вартісно-орієнтованого управління в страховому бізнесі	9
1.2 Концептуальні та методичні аспекти вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями	17
2 Аналітичні аспекти вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями	28
2.1 Аналіз фінансових показників діяльності вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках	28
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках	38
3 Напрями удосконалення вартісно-орієнтованого управління на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»	53
Висновки	67
Список використаних джерел	71
Додатки	77

Вступ

Страхові компанії відіграють визначальну роль у економічному та соціальному житті країни, формуючи інвестиційний капітал, стимулюючи розвиток бізнесу, забезпечуючи фінансову стабільність і захищаючи населення. Їхній вплив поширюється на всі рівні економіки, від окремих підприємств до держави в цілому. Для забезпечення стабільного розвитку страхового ринку та зміцнення довіри до страховиків необхідна розробка та впровадження сучасних систем управління, які дозволять ефективно керувати фінансовими потоками та ризиками. З огляду на значущість фінансових показників діяльності страхових компаній для різних груп стейкхолдерів, питання впровадження вартісно-орієнтованого управління набуває особливого значення. Такий підхід спрямований на підвищення вартості компанії, забезпечення її стабільності, конкурентоспроможності та довгострокової привабливості як для інвесторів, так і для клієнтів. Вартісно-орієнтоване управління дозволяє ефективніше розподіляти ресурси, зосереджуючись на створенні максимального економічного ефекту в умовах динамічного ринку.

Проблематику управління страховим бізнесом досліджують вітчизняні та зарубіжні науковці, серед яких варто виокремити доробок В. Базичевича, Н. Внукової, Н. Ткаченко, О.Вовчак, О. Гаманкової, А. Баранова тощо. Втім, питання вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями, залишаються майже недослідженими та потребують подальшого вивчення.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями в сучасних умовах господарювання. Відповідно до поставленої мети основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- дослідити економічну сутність вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями;

- висвітлити процес вартісно-орієнтованого управління страховою компанією;
- удосконалити систему вартісно-орієнтованого менеджменту в страхових компаніях;
- вивчити підходи до оцінювання вартості страхової компанії;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках;
- узагальнити напрями удосконалення вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань застосовувалися такі загальнонаукові та спеціалізовані методи: діалектичний метод, метод теоретичного узагальнення – під час вивчення сутності вартісно-орієнтованого управління, дослідження появи даного методу управління; індукції та дедукції, системного підходу – під час вивчення процесу вартісно-орієнтованого управління, удосконалення системи вартісно-орієнтованого управління; економіко-статистичні методи, коефіцієнтний метод – під час оцінки основних показників діяльності вітчизняних страхових компаній та аналізу фінансового стану ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»; методи візуалізації – для наочного представлення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження слугували теоретичні та методичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених у сфері вартісно-орієнтованого управління, нормативно-правові акти, що регулюють страховий ринок України, статистичні матеріали Національного банку України, фінансова звітність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія», інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:
удосконалено:

– систему вартісно-вартісно-орієнтованого менеджменту в страхових компаніях, що включає керовану та керуючі підсистеми, мету, методи, інструменти, принципи управління та дозволяє реалізувати завдання формування ефективного менеджменту та нарощення потенціалу страхових компаній, підвищення інвестиційної привабливості, зміцнення конкурентних позицій як на зовнішньому так і на внутрішньому ринках;

– процес вартісно-орієнтованого управління страховою компанією, шляхом доповнення моніторинговою складовою, що сприятиме систематичному відстеженні та аналізу змін вартості страхової компанії.

дістали подальшого розвитку:

– сутнісне наповнення поняття «вартісно-орієнтоване управління страховою компанією», що запропоновано розглядати як систему організаційних та управлінських заходів, які орієнтовані на зростання вартості страхової компанії, зміцнення її корисності та привабливості для різних груп стейкхолдерів як в поточному так і в майбутніх періодах, що дозволило уточнити та розширити понятійно-категоріальний апарат дослідження.

Практична значущість отриманих результатів дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні наукових підходів, спрямованих на вирішення актуальних питань вартісно-орієнтованого управління страховою компанією.

Основні результати дослідження були представлені на V Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (14 листопада 2024 р., м. Хмельницький). Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковано в науковій праці обсягом 0,22 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 77 сторінок. Робота містить 12 таблиць, 17 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел складається із 51 найменування.

1 Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями

1.1 Сутність та особливості вартісно-орієнтованого управління в страховому бізнесі

Страхові компанії відіграють важливу роль в економіці країни, оскільки формують значні обсяги інвестиційного капіталу, сприяють захисту фізичних осіб та економічному розвитку не лише суб'єктів господарювання, а й держави в цілому, забезпечують їх фінансову стабільність та платоспроможність. Вплив страхового бізнесу охоплює як мікро-, так і макрорівень, забезпечуючи фінансову підтримку та розвиток різних секторів економіки. Зважаючи на значну увагу до фінансових показників діяльності страхових компаній з боку різних груп стейкхолдерів, а також необхідності забезпечити стабільний розвиток страхового ринку, підвищити рівень довіри населення та бізнесу до страхових компаній, потреба розробки та впровадження ефективної та дієвої системи управління страховими компаніями є актуальним питанням, що постає особливо гостро в умовах невизначеності та ризиковості економічного середовища. Від здатності страховиків виконувати свої зобов'язання залежить не лише їх репутація, а й можливість протистояти негативним проявам ризиків фізичними та юридичними особами, які розраховують на відшкодування у разі настання страхових випадків. У зв'язку з цим, менеджмент страхових компаній повинен активно впроваджувати передові управлінські технології, що дозволить удосконалити бізнес-процеси страхових компаній і, в підсумку, підвищити їх результативність. Основним критерієм, який лежить в основі такого управління, має бути збалансованість між досягненням фінансової прибутковості компанії та її спроможністю забезпечувати якісне виконання страхових зобов'язань.

Концепція вартісно-орієнтованого управління (VBM – Value-based management) виникла у 80-х роках ХХ століття і орієнтована на максимізацію вартості суб'єкта господарювання. Концепція полягає в тому, що управління суб'єктом господарювання має бути спрямоване на підвищення його вартості як в короткостроковій так і у довгостроковій перспективі з урахуванням інтересів широкого кола стейкхолдерів. Концепція акцентує увагу на двох ключових аспектах, а саме: забезпечення безперервного збільшення вартості суб'єкта господарювання та гарантування належного захисту законних інтересів як власників капіталу так і інших зацікавлених сторін. Вартісно-орієнтоване управління поєднує економічну доцільність з відповідальністю перед суспільством. Його реалізація сприяє довгостроковій стабільності діяльності суб'єктів господарювання, розвитку корпоративної культури та побудові стійких ділових відносин.

«Виникненню концепції вартісно-орієнтованого управління передували певні події у світовій економіці, що спричинили необхідність радикальних змін у сфері методів управління компаніями. Ряд, зарубіжних дослідників пов'язують дані перетворення з відродженням ролі, значення та повноважень акціонерів і відповідною концентрацією зусиль на створенні акціонерної вартості. У період, що передує широкому застосуванню VBM-підходу, основна увага фінансових менеджерів була акцентована на управлінні процесом формування операційного прибутку (ЕВІТ – Earnings Before Interest and Taxes) і мінімізації витрат на виробництво продукції» [12, с. 387].

Важливу роль у формуванні вартісно-орієнтованого управління відіграли консалтингові компанії, які допомагаючи підприємствам вибудовувати ефективні системи управління, спрямовані на досягнення конкретних бізнес-цілей. Саме консалтингові компанії першими почали інтегрувати принципи вартісно-орієнтованого управління в практику управління, демонструючи його ефективність. Сьогодні вони продовжують розвивати та вдосконалювати базові принципи вартісного підходу до управління бізнесом.

Щоб ефективно застосувати теоретичні знання економічної науки в страховому бізнесі, необхідно провести глибокий аналіз специфічних особливостей функціонування страхових компаній, що впливають на особливості впровадження вартісно-орієнтованого управління в цьому секторі. Страхування має настільки унікальні особливості, що будь-яке пряме порівняння з іншими видами бізнесу є недоречним. Ці відмінності можна звести до двох основних категорій:

– особливості, зумовлені природою страхування як важливого інструменту перерозподільних відносин у вітчизняній економіці. Вони пов'язані з унікальною роллю страхування у фінансовій системі та його впливом на економічну стійкість і соціальну безпеку країни;

– специфіка, зумовлена особливостями організації страхового бізнесу. Ця група охоплює аспекти управління ризиками, формування страхових резервів, розміщення інвестиційного капіталу, одержання ліценції, забезпечення платоспроможності, андеррайтингові процеси, тощо.

Незважаючи на те, що цей поділ є досить умовним і окремі аспекти взаємопов'язані, він допомагає чіткіше розмежувати об'єктивні та суб'єктивні фактори, що впливають на діяльність страхової компанії. Оскільки об'єктивні характеристики є стабільними і не залежать від волі керівництва, вони вимагають від страховика адаптації до зовнішніх умов та розробки гнучких стратегій. Натомість на особливості другої групи власники та керівництво страхової компанії має можливість опосередковано впливати, адаптуючи їх до свого бачення розвитку компанії. Особливості, зумовлені організацією діяльності страхової компанії, є похідними від особливостей страхування як виду підприємницької діяльності. Вони проявляються під час створення страхової компанії, у процесах управління компанією, впливаючи на рух грошових потоків, формування фінансових результатів, забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності страхової компанії та інші аспекти її діяльності.

Особливості страхового бізнесу, що необхідно враховувати в процесі впровадження вартісно-орієнтованого управління наведено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Особливості страхового бізнесу, що необхідно враховувати в процесі впровадження вартісно-орієнтованого управління

Джерело: систематизовано автором на основі [2, 3,24]

Особливості організації страхового бізнесу зумовлюють необхідність встановлення особливих взаємовідносин із широким колом контрагентів, що є ключовим фактором ефективності їхньої діяльності. Зокрема, незважаючи на конкурентний характер страхового бізнесу, специфіка ризиків і їхнього

управління формує унікальні умови, за яких кооперація стає важливим інструментом для стабільного функціонування як окремих компаній, так і страхового ринку загалом. Така співпраця може проявлятися в обміні інформацією щодо ризиків, спільному розробленні страхових продуктів (співстрахування) або формуванні пулів для покриття великих чи складних ризиків, які окремо одна компанія не могла б ефективно забезпечити. Також важливою сферою взаємодії є регресні вимоги, які потребують координації дій між страховиками. Окрім того, співпраця часто включає створення галузевих асоціацій, що представляють спільні інтереси страхових компаній перед регуляторними органами або сприяють встановленню єдиних стандартів у сфері страхування. Також страхові компанії для мінімізації власних ризиків перестраховують їх частину в інших страховиків або перестраховиків.

З метою просування страхових продуктів страхові компанії залучають посередників, а саме страхових агентів та брокерів, які зацікавлені у фінансових результатах діяльності страховика, оскільки отримують комісійну винагороду за власні послуги.

В цілому страховий бізнес не може функціонувати без залучення професійних оцінювачів ризиків (сюрвейєри, андерайтери, актуарії) та професійних оцінювачів збитків (аджастери, диспашери, аварійні комісари). Також, в процесі створення та діяльності страхові компанії координують роботу з Національним банком України, який здійснює контроль за усім фінансовим ринком України, у тому числі і за страховим.

Страхова діяльність неможлива без взаємодії всіх учасників ринку. Кожен з них має свої інтереси, які страхові компанії повинні враховувати. Це підтверджує, що успішне управління страховою компанією передбачає балансування інтересів всіх стейкхолдерів, включаючи власників, клієнтів, співробітників, партнерів та суспільство в цілому. Вартісно-орієнтоване управління є ефективним інструментом для досягнення цієї мети, оскільки воно спрямоване на створення довгострокової вартості, що позитивно впливає на всіх зацікавлених сторін.

З метою удосконалення понятійно-категорійного апарату досліджуваної проблематики визначимо сутність поняття вартісно-орієнтоване управління страховою компанією (рисунок 1.2).

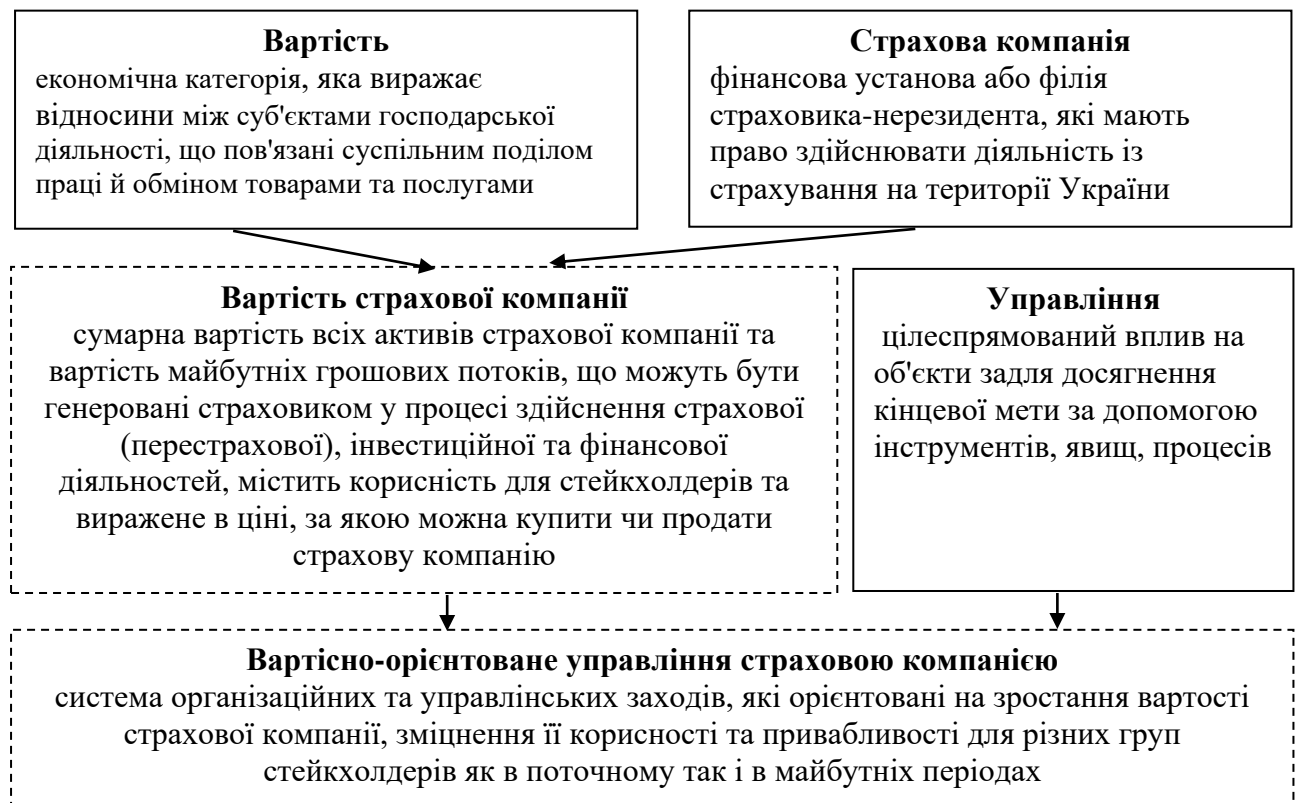

Рисунок 1.2 – Сутність поняття вартісно-орієнтоване управління страховою компанією

Джерело: запропоновано автором

Аналізуючи сутність вартісно-орієнтованого підходу до управління страховою компанією науковці виокремлюють три ключові складові такого управління: процес створення вартості, управління вартістю та оцінювання вартості. Ми погоджуємося із таким підходом, проте враховуючи специфіку ведення страхового бізнесу, високий рівень конкуренції на страховому ринку, необхідність неухильно дотримуватися вимог страхового законодавства та регулюючих норм Національного банку України ми вважаємо за доцільне виокремити ще складову моніторингу. Моніторинг передбачає збір інформації про діяльність страхової компанії, проведення комплексної оцінки та прогнозування майбутнього стану компанії (рисунок 1.3).

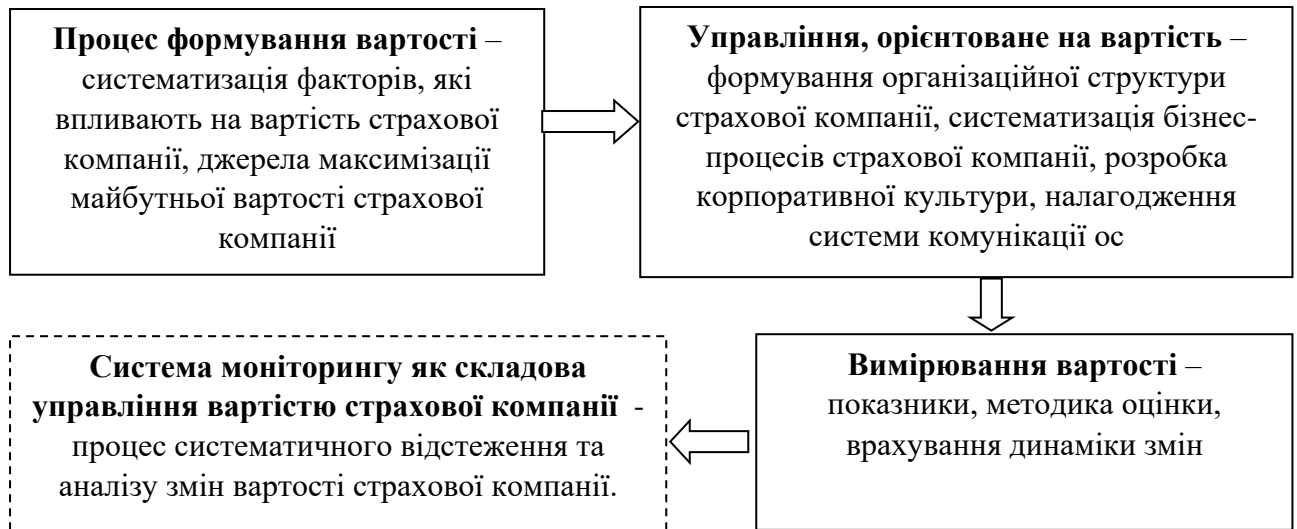

Рисунок 1.3 – Процес вартісно-орієнтованого управління страховою компанією

Джерело: систематизовано та доповнено автором на основі [2,40,41]

Вартість компанії відіграє ключову роль у системі управління, виступаючи важливим індикатором ефективності рішень, ухвалених власниками та управлінським персоналом. Вона також є важливим елементом комплексної оцінки результативності управління компанією. Оцінка вартості стає необхідною в різних ситуаціях: при визначенні ціни для продажу компанії, у процесах злиття або поглинання, під час додаткової емісії акцій, при виборі ефективних способів залучення додаткового капіталу чи у випадку ліквідації компанії [18, с. 150].

Друга складова полягає у побудові такої організаційної структури та стилю мислення керівництва страхової компанії, які сприятимуть ефективному досягненню цілей, поставлених у межах вартісно-орієнтованого управління. Впровадження в практичну діяльність страховиків вартісно-орієнтованого управління означає, що усі ключові бізнес-процеси та підрозділи страхової компанії мають бути зосереджені на підвищення її вартості.

Третя складова, охоплює методику розрахунку вартості страхової компанії, визначення ключових цільових показників і врахування потенційних змін внутрішніх і зовнішніх умов функціонування.

Система моніторингу як складова управління вартістю страхової компанії має свої особливості, зумовлені специфікою діяльності страхового бізнесу. Зокрема, якість наданих страхових послуг і рівень репутації та довіри страхувальників не можуть бути точно оцінені за допомогою традиційних методів. Тому для оцінки страхових компаній доцільніше застосовувати підходи та методи, які дозволяють визначити більш об'єктивну ринкову вартість таких суб'єктів господарювання, враховуючи гудвіл та інші нематеріальні активи.

Усі складові працюють у взаємозв'язку, забезпечуючи системний підхід до управління страховою компанією.

Перехід до вартісно-орієнтованого управління є комплексним і глибоким процесом, який виходить за рамки простої зміни управлінських підходів або впровадження нових інструментів. Він передбачає докорінну трансформацію управлінської філософії страхової компанії, що охоплює всі аспекти її діяльності. Перш за все, це потребує формування нового мислення у менеджменту, спрямованого на розуміння і реалізацію ключового принципу створення довгострокової вартості. Це означає, що всі рішення, які ухвалюються, мають базуватися на оцінці їхнього впливу на вартість компанії, враховуючи інтереси як власників, так і інших зацікавлених сторін. Крім того, необхідна реорганізація організаційної структури компанії для забезпечення більшої прозорості, гнучкості та орієнтації на досягнення стратегічних цілей. У центрі цієї реорганізації має бути інтеграція механізмів управління вартістю на всіх рівнях, починаючи від окремих підрозділів і закінчуючи всією компанією. Система мотивації персоналу також потребує змін. Працівники повинні бути зацікавлені у досягненні результатів, які сприяють зростанню вартості компанії. Це може включати впровадження системи преміювання, що базується на ключових показниках ефективності (KPI), які відображають створення додаткової вартості. Окрему увагу слід приділити розробленню системи показників, які дозволяють оцінювати і вимірювати вартість компанії. Це передбачає використання сучасних інструментів фінансового аналізу, таких як

показники EVA (економічна додана вартість), ROIC (прибутковість на інвестований капітал), а також моніторинг інших фінансових і нефінансових параметрів, які мають безпосередній вплив на вартість компанії.

Загалом, перехід до вартісно-орієнтованого управління є стратегічним викликом для страхової компанії, який вимагає системного підходу, залучення всіх рівнів управління і створення культури, орієнтованої на сталий розвиток і підвищення вартості. Це не лише забезпечує конкурентні переваги, але й сприяє довгостроковій стабільності та розвитку бізнесу.

1.2 Концептуальні та методичні аспекти вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями

Останніми роками український страховий ринок демонструє зростаючу потребу в оцінюванні вартості страхових компаній. Це явище є наслідком не лише зміни управлінських підходів і впровадження нових моделей керування страховим бізнесом, орієнтованих на створення вартості, але й об'єктивних економічних і ринкових процесів, які розгортаються в державі. Актуальність оцінювання вартості страхових компаній обумовлена низкою чинників. По-перше, це необхідність ефективного вирішення стратегічних завдань, таких як злиття і поглинання, залучення інвестицій або вихід на міжнародні ринки. По-друге, оцінка вартості є важливим інструментом для визначення конкурентоспроможності компанії, що стає особливо актуальним у контексті посилення конкуренції на страховому ринку. Крім того, оцінка вартості страхових компаній дозволяє врахувати інтереси всіх стейкхолдерів – акціонерів, страхувальників, партнерів та регуляторних органів. Це сприяє більш ефективному управлінню ресурсами, а також забезпеченню прозорості діяльності компаній, що є важливим чинником для підтримання довіри до страхової галузі.

Вартісно-орієнтоване управління страховими компаніями стає не лише практичним інструментом вирішення поточних завдань, а й стратегічною необхідністю для розвитку галузі загалом. Його розвиток і вдосконалення сприяють підвищенню ефективності управління, адаптації компаній до умов ринку та забезпеченню стійкого економічного зростання страхової сфери в Україні.

Система вартісно-орієнтованого управління в страховому бізнесі включає керовану та керуючі підсистеми, мету, методи, інструменти, принципи управління. Вона реалізує завдання формування ефективного менеджменту та нарощення потенціалу страхових компаній, підвищення інвестиційної привабливості, зміцнення конкурентних позицій як на зовнішньому так і на внутрішньому ринках (рисунок 1.4).

Керуюча підсистема відповідає за формування цілей, розробку стратегії діяльності страховика, прийняття управлінських рішень та аналіз одержаних результатів. Суб'єктами вартісно-орієнтованого управління є зовнішні та внутрішні стейкхолдери, зокрема: власники капіталу, що інвестований у страховий бізнес, топ-менеджмент (члени правління, наглядової ради страховика, керівники, головний бухгалтер), працівники, страхувальники, держава в особі регулюючих органів (Національний банк України, Державна податкова служба України, тощо), посередники (страхові агенти, брокери, перестрахові брокери, субагенти), професійні оцінювачі ризиків та збитків, інші контрагенти. Керуюча підсистема забезпечує ефективне використання наявних ресурсів для збільшення вартості страхової компанії та реалізує процес вартісно-орієнтованого управління.

Об'єктами вартісно-орієнтованого управління в страховому бізнесі є усі наявні ресурси страхової компанії, її організаційна структура, бізнес-процеси, технології, інновації, імідж, лояльність страхувальників, тощо.

Метою вартісно-орієнтованого управління безумовно є максимізація вартості страхової компанії.

Рисунок 1.4 – Система вартісно-орієнтованого менеджменту в страхових компаніях

Джерело: побудовано автором з використанням джерел [2, 41,29]

Втім, ми пропонуємо мету вартісно-орієнтованого управління розглядати в контексті видів діяльності страхової компанії, що дозволить полегшити практичного впровадження вартісно-орієнтованого управління в діяльність страхових компаній та врахувати особливості їх функціонування.

Відповідно до Закону України «Про страхування» «діяльність на ринку страхування включає діяльність із страхування (пряме страхування за класами страхування; перестраховання за класами страхування; діяльність, пов'язану з управлінням активами страховика; діяльність з реалізації страхових продуктів страховика; іншу діяльність, пов'язану із здійсненням прямого страхування та/або перестраховання) та діяльність з надання посередницьких послуг на ринку страхування (діяльність з реалізації страхових продуктів; діяльність з реалізації перестрахових продуктів; діяльність з надання інших посередницьких послуг, перелік яких визначається нормативно-правовими актами регулятора)» [17]. До основної діяльності страховика ми віднесемо страхування, перестраховання та посередницькі послуги, а також виділимо фінансову та інвестиційну діяльність, що в повній мірі відповідає законодавчим вимогам та демонструє специфіку діяльності страхових компаній.

Зростання фінансових результатів за видами діяльності страхової компанії сприяє збільшенню її загальної вартості. Так, розмір та структура страхового портфеля є важливим показником операційної діяльності страховика, що має прямий вплив на величину операційного прибутку і, як наслідок, загальний фінансовий результат діяльності. Чим більший обсяг реалізованих страхових продуктів та залучених страхових премій, тим більшими є сформовані страхові резерви, що, у свою чергу, збільшує інвестиційний потенціал страхової компанії. Розміщення страхових резервів у прибуткові та ліквідні активи, сприяє максимізації інвестиційного прибутку. Фінансова діяльність страховика спрямована на формування оптимальної структури капіталу, підвищення рівня фінансової стійкості, фінансового потенціалу, максимізація вартості фінансових активів.

Вартісно-орієнтований підхід до управління забезпечує інтеграцію всіх бізнес-процесів у страховій компанії, об'єднуючи зусилля менеджерів і працівників задля досягнення спільного результату – збільшення вартості компанії. Реалізація цієї стратегічної мети розвитку страхової компанії враховує не лише внутрішній потенціал страховика, але й зовнішні економічні умови, зокрема макроекономічну ситуацію, рівень доступу до фінансових ринків, стан страхового ринку, рівень конкуренції, рівень інфляції, тощо.

Система вартісно-орієнтованого управління забезпечує постійний моніторинг процесів і результатів діяльності страхової компанії, базується на визначенні ключових точок зростання, які є основними драйверами створення додаткової вартості страховика. Виявлення таких точок дозволяє страховій компанії зосередити зусилля на найбільш перспективних напрямках діяльності.

«Застосування вартісно-орієнтованого підходу до управління страховиками нівелює суперечність щодо надання значної переваги групі фінансових показників діяльності над операційними, а також фінансовим — над операційним управлінням бізнесу. Ця проблема нівелюється за допомогою використання структурованої системи основних чинників вартості, які безпосередньо застосовуються в управлінні діяльністю страховиками» [37, с. 26].

Модель вартісно-орієнтованого управління ґрунтується на визначенні вартості страхової компанії. Традиційні методики передбачають використання різних підходів до формування вартості страхового бізнесу, зокрема: затратного, дохідного, ринкового (порівняльного) (рисунок 1.5).

Ринковий (порівняльний) підхід до оцінювання вартості компанії (бізнесу) являє собою набір методів, що базуються на зіставленні страхової компанії з аналогічними об'єктами, страховиками, що працюють в одній галузі, надають схожий перелік послуг, мають схожі за значенням вартісні показники, а також для яких доступна інформація про ціни укладених угод або ринкову вартість їхніх акцій, що обертаються на фондових біржах.

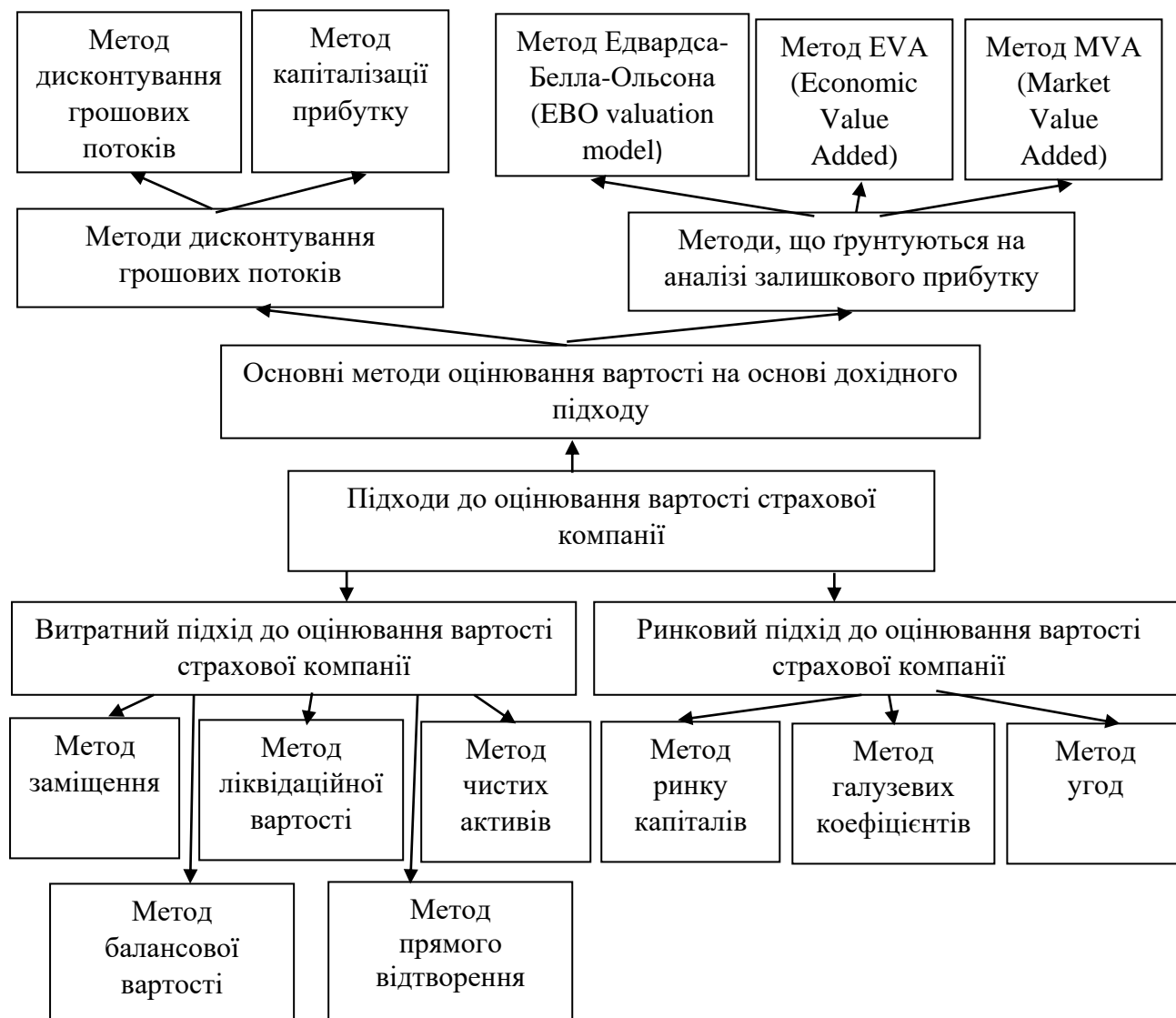

Рисунок 1.5 – Підходи до оцінювання вартості страхової компанії

Джерело: складено автором на основі [3,50,51,48]

При цьому здійснюються відповідні коригування, що відображають особливості страхової компанії та її відмінності від аналогічного об'єкта оцінювання.

Перевагою ринкового підходу є орієнтація на реальні ціни угод купівлі-продажу подібних страхових компаній. За таким підходом ціна диктується ринком, лише необхідно відкоригувати дані для забезпечення зіставності між аналогами страховиками та страховиком, вартість якого визначається.

Метод базується на достовірній інформації, що відображає реальні умови та результати діяльності страхової компанії, завдяки чому він вважається більш

надійним, ніж, дохідний та витратний методи. Оцінка за порівняльним методом чутлива до поточної ринкової ситуації, оскільки враховує попит і пропозицію на аналогічні об'єкти. Такий підхід дозволяє отримати об'єктивну оцінку, яка максимально відповідає реальній вартості компанії в умовах діючого ринку [51, с. 82]. Втім підхід має і значні недоліки, які пов'язані з необхідністю доступу до детальної інформації про діяльність значної кількості страхових компаній, врахування лише минулих досягнень.

Витратний підхід до оцінювання вартості страхової компанії базується на оцінці витрат, необхідних для відтворення або заміщення активів страховика з урахуванням їхнього функціонального та економічного зносу. Цей підхід ґрунтується на припущенні, що вартість страхової компанії дорівнює витратам, які були б потрібні для її створення в поточних ринкових умовах. Перевагами витратного підходу до оцінювання вартості страхового бізнесу є врахування реальних даних щодо ресурсів (активів), якими володіє страхова компанія, що дозволяє відобразити її поточний майновий стан. Також даний підхід враховує рівень інноваційності бізнесу, тобто рівень застосування інновацій та технологій в процесі діяльності страхової компанії. Витратний підхід дозволяє детально оцінити витрати на створення страхової компанії. Втім, даний підхід має і певні обмеження, зокрема він не дозволяє повністю оцінити фінансовий стан страхової компанії, оскільки не враховує: майбутні перспективи розвитку; ефективність ведення бізнесу та використання потенціалу страховика; реальну вартість нематеріальних активів, яка часто значно перевищує первісну вартість, особливо це стосується ділової репутації та іміджу страхової компанії.

Дохідний підхід до оцінювання вартості компанії або бізнесу базується на оцінці майбутніх доходів, які може генерувати об'єкт оцінювання, з подальшим їх приведенням до теперішньої вартості. Цей підхід враховує здатність бізнесу створювати економічні вигоди в майбутньому, використовуючи фінансові потоки як основу для визначення його вартості.

Дохідний підхід, у порівнянні з іншими, вважається одним із найоб'єктивніших та найбільш інформативних методів оцінки вартості

страхових компаній, оскільки він базується на принципі очікування. Відповідно до такого принципу, вартість будь-якого активу, в тому числі і страхової компанії, придбаного для отримання доходу, визначається обсягом прибутку, який такий актив здатний згенерувати в майбутньому, з урахуванням чинника часу, зміни економічної кон'юнктури та вартості грошей у майбутньому.

Одним з найпоширеніших показників, які використовують у світовій практиці для оцінки вартості страхового бізнесу є показник економічної доданої вартості EVA (Economic Value Added). Простий у розрахунку, цей метод дозволяє не тільки визначити поточну вартість компанії, але й оцінити ефективність її діяльності на різних рівнях. Завдяки своїй чутливості до змін у діяльності компанії, він служить своєрідним барометром, що сигналізує про успішність або прораханки у прийнятих управлінських рішеннях. Його гнучкість дозволяє інтегрувати показник в систему стратегічного управління, сприяючи прийняттю рішень, спрямованих на підвищення вартості компанії. Стимулюючи довгострокове мислення, цей метод підкреслює важливість інвестицій, які не лише приносять прибуток, але й створюють стійку основу для майбутнього розвитку.

Алгоритм розрахунку EVA наведено на рисунку 1.6.

Проте показник економічної доданої вартості недостатньо повно враховує вплив інфляційних процесів, які призводять до зростання страхових виплат та, відповідно, до збільшення витрат страховика. Також, показник може показати спотворену картину фінансового стану компанії у випадку, якщо прибутки компанії мають циклічний характер, або якщо компанія здійснює значні капітальні інвестиції при відносно невеликій вартості активів. Крім того, метод може бути неефективним для оцінки компаній з великою часткою нематеріальних активів. Існує ризик маніпуляцій з боку менеджменту, що може призвести до перекручення результатів оцінки та неадекватної оцінки створення акціонерної вартості. Також підхід не в повній мірі дозволяє врахувати усі грошові потоки страхової компанії.

Рисунок 1.6 – Алгоритм розрахунку показника економічної доданої вартості
Джерело: побудовано автором з використанням [2,3]

«Діяльність страхової компанії нерозривно пов'язана з рухом грошових коштів. У процесі господарської діяльності усі операції страхової компанії супроводжуються надходженням і витрачанням коштів. Безперервний процес руху коштів у часі прийнято вважати грошовим потоком. Він є сукупністю розподілених в часі надходжень і виплат грошових коштів» [21, с. 93].

Метод дисконтування грошових потоків є одним із ключових інструментів оцінки вартості бізнесу, зокрема страхової компанії. Він базується на аналізі грошових потоків, які компанія генерує протягом певного періоду, з урахуванням їхньої вартості у часі.

Особливості застосування даного методу для оцінки вартості страхових компаній:

– нестабільність грошових потоків – страхування як економічна категорія характеризується такими ознаками як ймовірність настання та невизначеність страхових випадків, що значно ускладнює прогнозування майбутніх грошових потоків;

– значні обсяги страхових резервів – велика частина грошових потоків у страховому бізнесі йде на формування страхових резервів. Ці резерви не просто зберігаються, а інвестуються у різні активи. Це дозволяє компанії отримувати додатковий дохід і забезпечувати виконання своїх зобов'язань перед клієнтами в майбутньому;

– інвестиційний дохід – страхові компанії є потужними інвесторами та отримують значні обсяги доходів від розміщення власних коштів та коштів страхових резервів, що має бути точно оцінено.

Метод дисконтування грошових потоків дозволяє врахувати як операційну діяльність страхової компанії, так і її інвестиційний потенціал, що робить його ефективним для оцінки вартості страхового бізнесу.

Алгоритм обчислення грошового потоку на власний капітал страхової компанії наведено на рисунку 1.7.

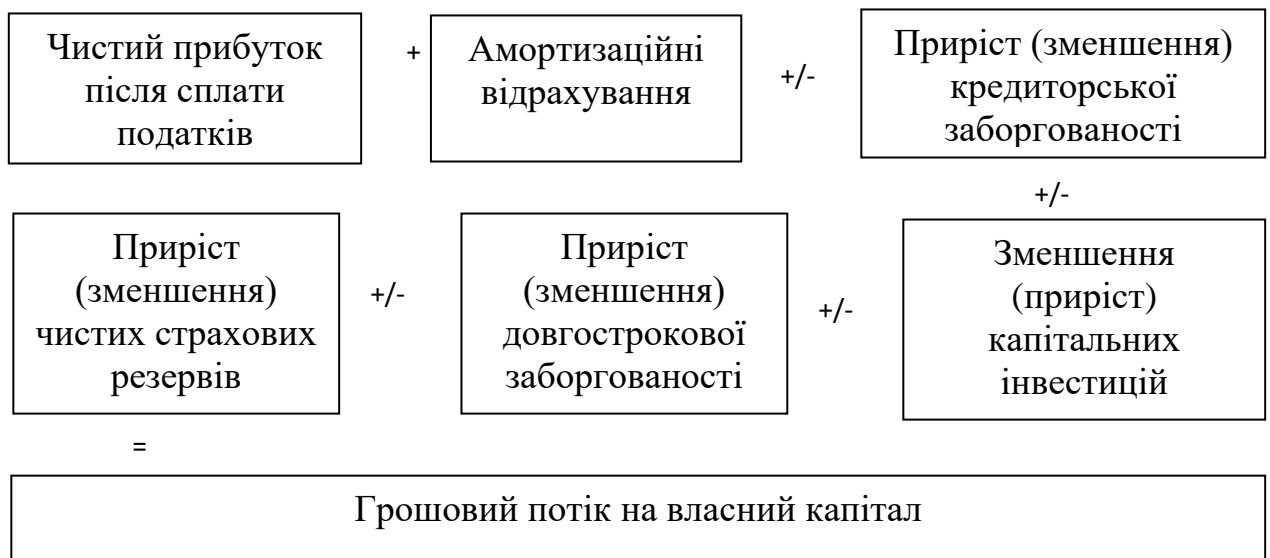

Рисунок 1.7 – Алгоритм обчислення грошового потоку на власний капітал страхової компанії

Джерело: сформовано автором на основі [12, 33]

Ставка дисконтування є ключовим показником, який відображає очікувану інвестором норму доходності на вкладений капітал з урахуванням усіх ризиків, пов'язаних із відповідним проєктом або об'єктом інвестування. Вона враховує як загальні ринкові умови, так і специфічні ризики, властиві галузі або компанії. Правильне визначення цієї ставки має критичне значення, оскільки саме вона визначає, наскільки вигідним та доцільним є вкладення капіталу. Ставка дисконтування впливає на оцінку теперішньої вартості майбутніх грошових потоків, що дозволяє інвесторам приймати раціональні рішення. Якщо ставка обрана занадто високою, це може призвести до недооцінки потенційно вигідних проєктів. Натомість, занижена ставка може створити ризик переоцінки та інвестування у проєкти, які виявляться фінансово невикладними. Додатково, ставка дисконтування враховує альтернативну вартість капіталу — можливість отримання доходу від інших інвестицій із подібним рівнем ризику. Таким чином, її правильне встановлення забезпечує об'єктивне порівняння різних варіантів інвестування, сприяючи максимізації прибутку за мінімальних ризиків. У практиці фінансового аналізу ставка дисконтування часто визначається на основі середньозваженої вартості капіталу (WACC) або інших моделей, таких як CAPM, що враховують ринкові та специфічні фактори ризику.

2 Аналітичні аспекти вартісно-орієнтованого управління страховими компаніями

Страховий ринок є однією із ключових складових ринкової інфраструктури держави та невід'ємною частиною її фінансової системи. Він забезпечує перерозподіл ризиків між учасниками економічних процесів, сприяє стабільності фінансових потоків і формує передумови для економічного зростання. Міжнародний досвід показує, що рівень розвитку страхового ринку є важливим індикатором економічної стабільності та зрілості країни. Розвинутий страховий ринок не лише підвищує фінансову стійкість суб'єктів господарювання, а й слугує значним джерелом довгострокових інвестиційних ресурсів. У багатьох країнах світу страхова галузь випереджає за рівнем організації банківський і виробничий сектори, демонструючи високу ефективність у залученні капіталу та управлінні ризиками. Страхування відіграє ключову роль у підтримці соціально-економічної стабільності. Воно забезпечує захист громадян і підприємств від фінансових втрат унаслідок непередбачених подій, стимулює розвиток підприємництва та інвестиційної діяльності. Крім того, страховий сектор є вагомим джерелом податкових надходжень до бюджету, сприяє створенню робочих місць і розвитку фінансової грамотності населення.

Вітчизняний страховий ринок потерпає від значних проблем та в повній мірі не виконує своєї ролі в економії нашої країни. Ковідні виклики та жорсткі обмеження змусили страховий ринок скоротитися та переорієнтувати діяльність страхових компаній на онлайн укладення страхових договорів та врегулювання страхових претензій. Також змінилися акценти в організації роботи перестрахових компаній.

Повномасштабне вторгнення російської федерації фактично паралізувало українську економіку та завдало значних збитків страховому ринку. За період

ковідних обмежень та ведення активних бойових дій значно скоротилася кількість страхових компаній (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Кількість вітчизняних страхових компаній у 2019-2023 роках

Показники	Рік					Абсолютне відхилення (+,-) , одиниць		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2019	2023/2022	2023/2019	2023/2022
Кількість зареєстрованих страхових компаній, на кінець періоду, одиниць, із них:	233	210	155	128	101	-132	-27	-56,65	-21,09
страхові компанії, що здійснюють страхування життя, од.	23	20	13	12	12	-11	0	-47,83	0,00
страхові компанії, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя, од.	210	190	142	116	97	-113	-19	-53,81	-16,38

Джерело: складено за даними Національного банку України

На основі аналізу статистичних даних, які розміщені на сайті Національного банку України [27], визначено, що протягом 2019-2023 років відбулося суттєве зменшення кількості страховиків, які працюють на страховому ринку України. Так, у 2023 році загальна кількість страхових компаній склала 101, що на 56,65 % або на 132 страховика менше, ніж у 2019 році. У порівнянні з 2022 роком, кількість страховиків скоротилася на 21,09 % або на 27 компаній. Кількість страхових компаній, що здійснюють страхування життя у 2023 році, у порівнянні з 2019 роком зменшилася на 47,83 % або на 11 страховиків і склала 12 компаній. Протягом 2022-2023 років жодна із страхових компаній, які працюють на ринку страхування життя не залишила ринок. Що стосується ринку ризикового страхування, то кількість страхових компаній, що працюють у даній галузі, протягом 2019-2023 років скоротилася на 113 страховиків. У 2023 році кількість страховиків, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя склала 97 компаній, що на 16,38 % менше, у порівнянні з 2022 роком. Такий суттєвий відтік страховиків свідчить про надзвичайно складні умови ведення бізнесу.

Проаналізуємо основні показники діяльності вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках (таблиця 2.2)

Таблиця 2.2 – Основні показники діяльності вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Кількість укладених договорів страхування, за період, тис. одиниць	131561,9	88003,0	94821,5	-43558,9	6818,5	-33,11	7,75
Активи за балансом	64209,2	70298,3	74412,2	6089,1	4113,9	9,48	5,85
Обсяг сплачених статутних капіталів	7923,7	6716,8	5955,6	-1206,9	-761,2	-15,23	-11,33
Сформовані страхові резерви	36555,7	41000,6	46781,2	4444,9	5780,6	12,16	14,10
Валові страхові премії, з них:	49708,0	39661,8	47014,7	-10046,2	7352,9	-20,21	18,54
від страхувальників – фізичних осіб	27912,0	24551,6	28755,0	-3360,4	4203,4	-12,04	17,12
від перестраховальників	1890,6	1131,6	1057,1	-759	-74,5	-40,15	-6,58
Валові страхові виплати, з них:	17958,3	13001,4	16867,3	-4956,9	3865,9	-27,60	29,73
страхувальникам – фізичним особам	8919,7	7028,5	9150,7	-1891,2	2122,2	-21,20	30,19
перестраховальникам	341,1	176,8	133,6	-164,3	-43,2	-48,17	-24,43
Рівень валових виплат, відсотки	36,1	32,8	35,9	-3,3	3,1	-9,14	9,45
Чисті страхові премії (валові страхові премії за мінусом частки страхових премій, які сплачуються перестраховикам-резидентам)	45987,3	38515,0	46011,0	-7472,3	7496	-16,25	19,46
Чисті страхові виплати (валові страхові виплати за мінусом частки страхових виплат, які компенсовані перестраховиками-резидентами)	17671,0	12810,9	16736,1	-4860,1	3925,2	-27,50	30,64
Рівень чистих виплат, відсотки	38,4	33,3	36,4	-5,1	3,1	-13,28	9,31
Обсяг страхових платежів, належних перестраховикам, із них:	8623,0	4250,7	4650,3	-4372,3	399,6	-50,71	9,40
перестраховикам-нерезидентам	4902,3	3103,9	3646,6	-1798,4	542,7	-36,68	17,48

Джерело: складено за даними Національного банку України

На основі проведеного аналізу відмітимо, що кількість укладених договорів страхування у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшилася на 33,11 % або на 43558,9 тис. одиниць і склала 88003 тис. договорів. У 2023 році страхові компанії уклали 94821,5 тис. договорів, що на 7,75 % більше у порівнянні з 2022 роком та свідчить про незначне поживлення ринку.

Загальний обсяг активів страхових компаній у 2022 році склали 70298,3 млн грн, що на 9,48 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році загальний обсяг активів страховиків, у порівнянні з 2022 роком зріс на 5,85 % і склав 74412,2 млн грн.

Сформовані страхові резерви у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зросли на 12,16 % або на 4444,9 млн грн і склали 41000,6 млн грн. У 2023 році обсяг сформованих резервів склав 46781,2 млн грн, що на 14,1 % більше, ніж у 2022 році. Зростання обсягу страхових резервів є позитивним індикатором, оскільки дозволяє страховим компаніям сформувати більші обсяги інвестиційного капіталу (рисунок 2.1).

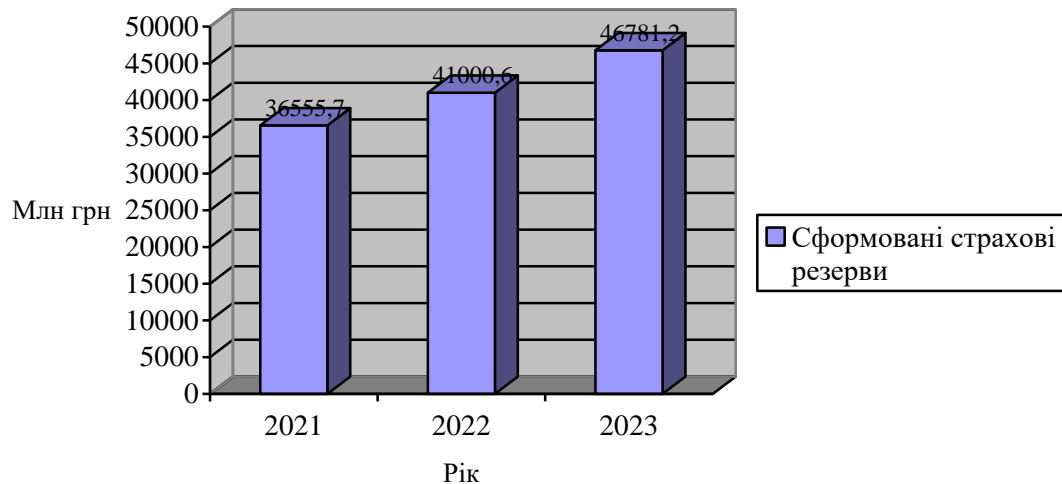

Рисунок 2.1 – Динаміка страхових резервів вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.2

Обсяг сплачених статутних капіталів у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 15,23 % і склав 6716,8 млн грн. У 2023 році значення показника, у порівнянні з 2022 роком зменшилося на 11,33 % або на 761,2 млн грн і склало 5955,6 млн грн. Зменшення обсягів сплаченого статутного капіталу зменшує фінансову стійкість страхових компаній, що в умовах зростання ризиків є додатковою загрозою стабільності їх діяльності.

Обсяг валових страхових премій у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 20,21 % або на 10046,2 млн грн. У 2023 році валові страхові премії зросли на 18,54 % або на 7352,9 млн грн, у порівнянні з 2022 роком і склали 47014,7 млн грн. Зростання валових страхових премій є наслідком збільшення кількості договорів страхування та позитивно впливає на стан розвитку страхового ринку, а також збільшує надходження коштів до державного бюджету України і тим самим сприяє стабілізації економічних процесів.

Обсяг валових страхових премій, які надійшли від страхувальників – фізичних осіб у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 12,04 % і склав 24551,6 млн грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, обсяг валових страхових премій від страхувальників фізичних осіб зріс на 17,12 % або на 4203,4 млн грн і склав 28755 млн грн, що свідчить про незначне пожвавлення у 2023 році ринку страхування фізичних осіб.

Обсяг валових страхових премій, які надійшли від перестраховальників у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 40,15 % і склав 1131,6 млн грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, обсяг валових страхових премій від перестраховальників зменшився на 6,58 % або на 74,5 млн грн і склав 1057,1 млн грн. Незначні обсяги валових страхових премій, які надійшли від перестраховальників та їх скорочення протягом аналізованого періоду свідчить про скорочення вітчизняного ринку перестраховування.

Обсяг валових страхових виплат у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 27,6 % або на 4956,9 млн грн і склав 13001,4 млн грн. У 2023 році валові страхові виплати зросли на 29,73 % або на 3865,9 млн грн, у порівнянні з

2022 роком і склали 16867,3 млн грн. Зростання валових страхових виплат є наслідком збільшення кількості договорів страхування, які були укладені у 2023 році.

Обсяг валових страхових виплат, страхувальникам – фізичним особам у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 21,2 % і склав 7028,5 млн грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, обсяг виплат, страхувальникам – фізичним особам, зріс на 30,19 % або на 2122,2 млн грн і склав 9150,7 млн грн.

Обсяг валових страхових виплат перестраховальникам у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 48,17 % і склав 176,8 млн грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, обсяг валових страхових виплат перестраховальникам зменшився на 24,43 % або на 43,2 млн грн і склав 133,6 млн грн.

Динаміка валових страхових премій та страхових виплат вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках наведена на рисунку 2.2

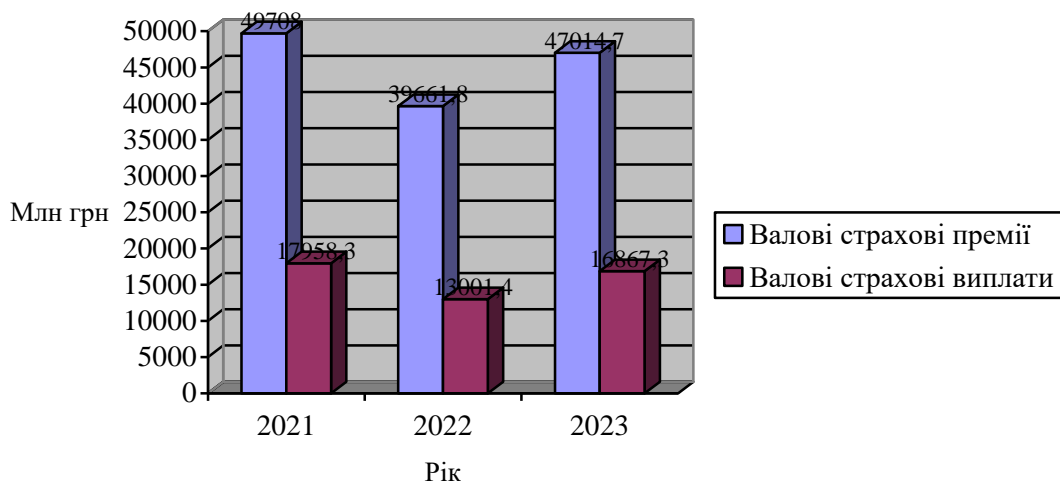

Рисунок 2.2 – Динаміка валових страхових премій та страхових виплат вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.2

Рівень валових виплат у 2021 році становив 36,1 %, у 2022 – 32,8 %, що на 3,3 в.п. менше, ніж у 2021 році. У 2023 році рівень валових виплат склав 35,9 %, що на 3,1 в.п. більше, ніж у 2022 році.

Проаналізуємо динаміку чистих страхових премій, які розраховуються як валові страхові премії за мінусом частки страхових премій, які сплачуються перестраховикам-резидентам. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, обсяг чистих страхових премій зменшився на 16,25 % або на 7472,3 млн грн і склав 38515 млн грн. У 2023 році чисті страхові премії зросли на 19,46 % або на 7496 млн грн і склали 46011 млн грн.

Проаналізуємо динаміку чистих страхових виплат, які розраховуються як валові страхові виплати за мінусом частки страхових виплат, які компенсовані перестраховиками-резидентами. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, обсяг чистих страхових виплат зменшився на 27,5 % або на 4860,1 млн грн і склав 12810,9 млн грн. У 2023 році чисті страхові виплати зросли на 30,64 % або на 3925,2 млн грн і склали 16736,1 млн грн.

Рівень чистих виплат у 2021 році становив 38,4 %, у 2022 – 33,3 %, що на 13,28 в.п. менше, ніж у 2021 році. У 2023 році рівень валових виплат склав 36,4 %, що на 9,31 в.п. більше, ніж у 2022 році.

Обсяг страхових платежів, належних перестраховикам, у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 13,28 % або на 5,1 млн грн, що було спричинено виходом ряду міжнародних страховиків із страхового ринку України у зв'язку із повномасштабним вторгненням росії на територію України. Крім того, у 2022 році Національним банком України було введено мораторій на міжнародні перекази коштів та платежі, що унеможливило виконання зобов'язань вітчизняними страховиками. У 2023 році НБУ розробив механізм взаємодії вітчизняних страхових компаній із міжнародними перестраховиками та дозволив здійснення міжнародних платежів за попереднім погодженням з регулятором. Саме завдяки цьому у 2023 році обсяг страхових платежів, належних перестраховикам, у порівнянні із 2022 роком зріс на 9,31 % або на 3,1 млн грн і склав 36,4 млн грн. Втім повернутися до довоєнних показників ще не вдалося.

Обсяг страхових платежів, перестраховикам-нерезидентам у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зменшився на 36,68 % або на 1798,4 млн грн і склав

3103,9 млн грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, обсяг страхових платежів перестраховикам-нерезидентам зріс на 17,48 % або на 542,7 млн грн і склав 3646,6 млн грн (рисунок 2.3).

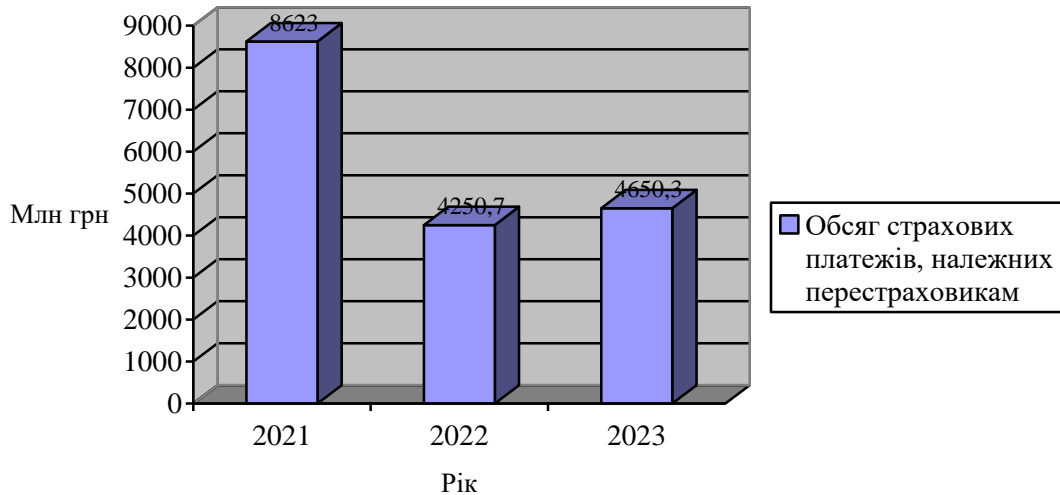

Рисунок 2.3 – Динаміка страхових платежів, належних перестраховикам у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.2

Проаналізувавши основні показники діяльності вітчизняних страхових компаній дослідимо динаміку доходів, витрат та фінансових результатів страховиків у 2021-2023 роках (таблиця 2.3)

Дохід від реалізації послуг з ризикових видів страхування (зароблені страхові платежі) у 2022 році склав 31136,2 млн грн, що на 5,66 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році обсяг доходу від реалізації послуг з ризикових видів страхування склав 34357,2 млн грн, що на 10,34 % більше, ніж у 2022 році.

На основі даних таблиці 2.3 відмітимо, що обсяг доходу від реалізації послуг зі страхування життя у 2022 році становив 3097,2 млн грн, що на 27,1 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році доходу від реалізації послуг зі страхування життя зріс на 21,18 %, порівняно з 2022 роком і становив 3753,2 млн грн.

Інші операційні доходи, інші та надзвичайні доходи у 2022 році становили 21677,1 млн грн, що на 15,6 % більше, ніж у минулому звітному періоді.

Таблиця 2.3 – Динаміка фінансових результатів українських страховиків у 2021-2023 роках

Показник	Роки, млн грн			Абсолютне відхилення(+,-), млн грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022
Дохід від реалізації послуг з ризикових видів страхування (зароблені страхові платежі)	33003,7	31136,2	34357,2	-1867,5	3221	-5,66	10,34
Дохід від реалізації послуг зі страхування життя	4248,4	3097,2	3753,2	-1151,2	656	-27,10	21,18
Інші операційні доходи, інші та надзвичайні доходи	18752,2	21677,1	20063,5	2924,9	-1613,6	15,60	-7,44
Страхові виплати, страхові відшкодування та викупні суми	18138,7	13279,2	17115,9	-4859,5	3836,7	-26,79	28,89
Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати	28588,1	31189,2	29386,7	2601,1	-1802,5	9,10	-5,78
Фінансові результати звичайної діяльності та надзвичайних подій (до оподаткування)	3675,7	5417,1	4135,9	1741,4	-1281,2	47,38	-23,65
Податки на прибуток від звичайної діяльності та на прибуток від надзвичайних подій	1686,2	1887,1	1817,3	200,9	-69,8	11,91	-3,70
Чистий							
прибуток	1949,3	4005,4	3105,0	2056,1	-900,4	105,48	-22,48
збиток	412,1	648,8	666,6	236,7	17,8	57,44	2,74

Джерело: складено за даними Національного банку України

У 2023 році їх обсяг становив 20063,5 млн грн, що на 7,44 % менше, ніж у 2022 році.

Страхові виплати, страхові відшкодування та викупні суми у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зменшилися на 26,79 % і склали 13279,2 млн грн, а у 2023 році, їх обсяг склав 17115,9 млн грн, що на 29,73 % або на 3836,7 млн грн більше, ніж у 2022 році.

Загальний обсяг операційних витрати, інших витрат та надзвичайних витрат у 2022 році становив 31189,2 млн грн, що на 9,1 % або на 2601,1 млн грн більше, ніж у 2021 році. У 2023 році їх обсяг склав 29386,7 млн грн, що на 5,78 % менше, ніж у 2022 році.

Фінансові результати звичайної діяльності та надзвичайних подій (до оподаткування) у 2021 році становив 3675,7 млн грн. У 2022 році порівняно з 2021 роком обсяг фінансових результатів до оподаткування зріс на 47,38 % або на 1741,4 млн грн і становив 5417,1 млн грн. У 2023 році значення показника становило 4135,9 млн грн, що на 23,65 % або на 1281,2 млн грн менше, ніж у 2022 році (рисунок 2.4).

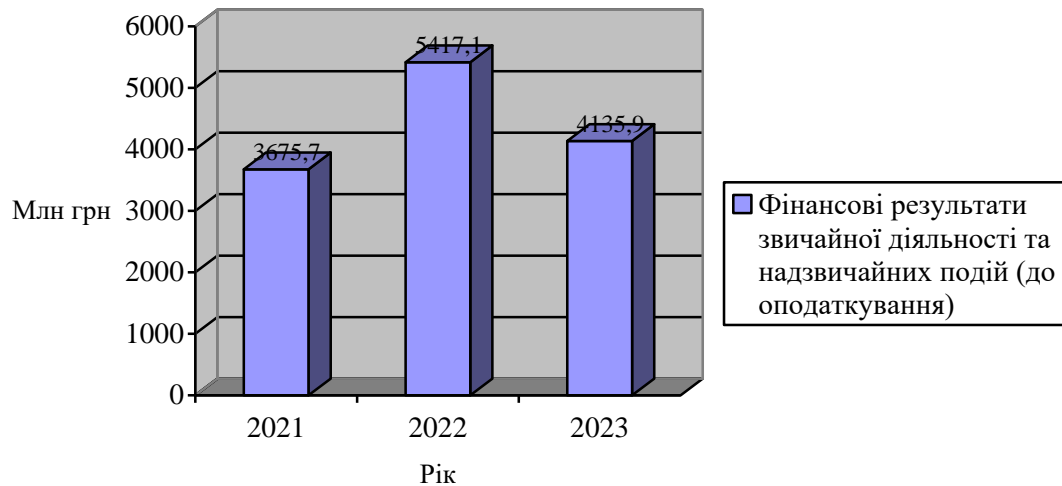

Рисунок 2.4 – Динаміка фінансових результати звичайної діяльності та надзвичайних подій (до оподаткування) вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.3

Обсяг податку на прибуток, який був сплачений вітчизняними страховиками у 2021 році становив 1686,2 млн грн. У 2022 році обсяг сплаченого податку на прибуток становив 1887,1 млн грн, що на 200,9 млн грн або 11,91 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році, не зважаючи на незначне пожвавлення ринку, страхові компанії показали гірші фінансові результати в результаті чого обсяг сплаченого податку на прибуток скоротився порівняно з 2022 роком на 3,7 % і склав 1817,3 млн грн.

Чистий прибуток вітчизняних страхових компаній у 2022 році становив 4005,4 млн грн, що на 105,48 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році чистий прибуток склав 3105 млн грн, що на 22,48 % менше, ніж у 2022 році.

Чистий збиток вітчизняних страхових компаній у 2022 році становив 648,8 млн грн, що 57,44 % або на 236,7 млн грн більше, ніж у 2021 році. У 2023 році обсяг чистого збитку становив 666,6 млн грн, що на 2,74 % більше, ніж у 2022 році.

Аналіз сучасного стану страхового ринку України дозволив виявити значні проблеми, які стримують його розвиток. Зокрема, низький рівень страхової культури серед населення та бізнесу, обмежений асортимент страхових продуктів, недостатня прозорість ринку й недосконалість законодавчої бази. Крім того, низький рівень довіри до страхових компаній та економічна нестабільність країни значно ускладнюють розвиток галузі. Однією з ключових проблем є те, що страховий ринок України не виконує своєї ролі в повній мірі. Його частка у структурі ВВП є значно нижчою порівняно з розвинутими країнами, а обсяги страхових премій та виплат залишаються недостатніми для забезпечення ефективного страхового захисту. Це знижує його потенціал як інструмента залучення інвестицій та послаблює економічну стійкість країни.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» працює на вітчизняному страховому ринку починаючи із 1992 року, має розгалужену мережу відокремлених підрозділів та є представленою у всіх регіонах України. Страхова компанія реалізує власні страхові продукти у більш ніж 5000 пунктів. ПрАТ «УПСК» є провідним гравцем страхового ринку України, оскільки протягом 32 річної історії роботи займає лідируючі позиції та створює активне конкурентне середовище.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» працює на ринку прямого страхування та вхідного перестраховування, що посвідчується отриманою ліцензією на проведення страхування за повним переліком ризиків у рамках вісімнадцяти класів страхування та двадцяти п'яти ризиків у межах класу.

Страхова компанія має розгалужений штат працівників. У 2022 році колектив страховика налічував 485 співробітників. На жаль, в умовах посилення безпекових ризиків, погіршення економічного середовища кількість працівників скоротилася на 190 осіб і на кінець 2023 року складала 295 осіб.

Протягом аналізованого періоду страхова компанія, не зважаючи, на складні умови продовжувала працювати та модернізувати власні підходи до продажу страхових продуктів та врегулювання страхових випадків. Результатом такої роботи стало укладення у 2022 році 541401 нових договорів страхування та сплата страхових відшкодувань на суму 177 млн грн. У 2023 році дані показники трохи знизилися. Так, протягом 2023 року страховій компанії вдалося укласти 454089 договорів страхування та здійснити виплату страхових відшкодувань на суму 151 млн грн.

В 2023 році ПрАТ «УПСК», як і в 2022 році, вдалося підтвердила рейтинги на досить високому рівні. Так довгостроковий кредитний рейтинг страхової компанії у 2023 році був на рівні uaAA, рейтинг фінансової стійкості був підтверджений на рівень uaAAifr. Такі високі відмітки рейтингових агентств, дають підстави зробити висновки про фінансову стійкість страхової компанії та достатньо високий рівень кредитоспроможність, що робить Українську пожежно-страхову компанію конкурентоспроможною на ринку та здатною протистояти новим викликам та загрозам.

Як активний гравець на ринку ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є учасником багатьох професійних об'єднань, пулів та асоціацій, що дозволяє їй впливати на розвиток галузі. Крім того, для залучення ширшого кола страхувальників ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» пройшла процедуру акредитації та працює з найбільшими вітчизняними банками.

Страхова компанія веде виважену політику та здійснює перерозподіл страхових ризиків з метою оптимізації власного страхового портфеля за рахунок такого інструменту як перестраховування. Страхова компанія надає перевагу співпраці з іноземними перестраховками.

Кінцевим бенефіціарним власником страхової компанії є О. Михайлов, який володіє 99,9994 % статутного капіталу страховика.

Схема структури власності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» станом на 01 січня 2024р. відображена на рисунку 2.5

Рисунок 2.5 – Структура власності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» станом на 01 січня 2024р.

Джерело: [28]

Метою нашого дослідження є оцінка фінансової діяльності ПрАТ "Українська пожежно-страхова компанія" за період з 2021 по 2023 роки. Ми проаналізуємо ключові показники, що характеризують платоспроможність, рентабельність та фінансову стійкість компанії, детально розглянемо активи, капітал та зобов'язання страхової компанії. Такий аналіз дозволить виявити основні тенденції розвитку страховика, оцінити вплив зовнішніх факторів на його діяльність та розробити стратегію подальшого розвитку.

Проаналізуємо активи, зобов'язання та капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021–2023 роках (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз активів, зобов'язань та капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за 2021–2023 роки

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022
Гроші та їх еквіваленти	228404	306516	389891	78112	83375	34,20	27,20
Активи за контрактами з перестраховування	18321	5125	17786	-13196	12661	-72,03	247,04
Необоротні активи, призначені на продаж	2561	4205	2285	1644	-1920	64,19	-45,66
Інші активи	7892	7558	8014	-334	456	-4,23	6,03
Кошти в централізованих резервах	95634	90826	79773	-4808	-11053	-5,03	-12,17
Нематеріальні активи	1616	952	538	-664	-414	-41,09	-43,49
Інвестиційна нерухомість	77651	74369	156492	-3282	82123	-4,23	110,43
Активи з права використання	12456	16467	14984	4011	-1483	32,20	-9,01
Власна нерухомість та обладнання	158914	121639	36058	-37275	-85581	-23,46	-70,36
Активи всього	657768	627657	705821	-30111	78164	-4,58	12,45
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	5729	3174	5937	-2555	2763	-44,60	87,05
Інші поточні зобов'язання	789	28230	22212	27441	-6018	3477,95	-21,32
Зобов'язання за страховими контрактами	363876	260365	335745	-103511	75380	-28,45	28,95
Зобов'язання з оренди	21563	19556	18476	-2007	-1080	-9,31	-5,52
Зобов'язання за виплатами працівникам	1716	3722	6637	2006	2915	116,90	78,32
Зобов'язання за відстроченим податком на прибуток	10144	12282	13962	2138	1680	21,08	13,68
Зобов'язання, всього	438055	327329	402969	-110726	75640	-25,28	23,11
Акціонерний капітал	100000	100000	100000	0	0	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	65737	70221	75345	4484	5124	6,82	7,30
Резервний капітал	12844	12859	15720	15	2861	0,12	22,25
Нерозподілений прибуток	37617	117248	111787	79631	-5461	211,69	-4,66
Капітал, всього	219713	300328	302852	80615	2524	36,69	0,84
Капітал та зобов'язання, всього	657768	627626	705821	-30142	78195	-4,58	12,46

Джерело: побудовано та пораховано за даними фінансової звітності страховика [1]

На основі даних таблиці 2.4 відмітимо, що грошові кошти та їх еквіваленти ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» протягом аналізованого періоду мати тенденцію до зростання. Так, у 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком, зріс на 34,2 % і склав 306516 тис. грн. У 2023 році

грошові кошти страховика склали 389891 тис. грн, що на 27,2 % більше, ніж у 2022 році (рисунок 2.6).

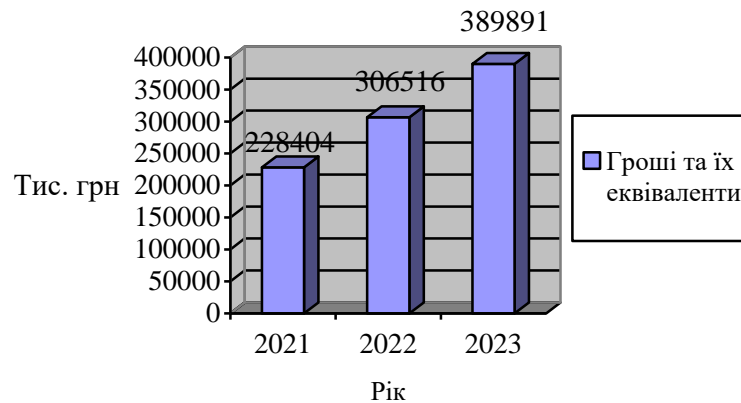

Рисунок 2.6 – Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.4

Активи за контрактами з перестраховування у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком суттєво скоротилися, а саме зменшилися на 72,03 % і склали 5125 тис. грн, що було спричинено в першу чергу неможливістю виконання своїх зобов'язань перед міжнародними перестраховками та припинення деяких договорів перестраховування у зв'язку із ведення війни на території України. У 2023 році обсяг активів за контрактами перестраховування, у порівнянні з 2022 роком зріс на 247,04 % або на 12661 тис. грн і склав 17786 тис. грн. Таке зростання свідчить про відновлення контрактів з міжнародними перестраховками та укладання нових договорів, а також відновлення можливості сплати коштів за міжнародними контрактами.

Необоротні активи, призначені на продаж у 2022 році склали 4205 тис. грн, що на 64,19 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році обсяг недобротних активів призначених на продаж, у порівнянні з 2022 роком зменшився на 45,66 % і склав 2285 тис. грн.

Інші активи ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшилися на 4,23 % або на 334 тис. грн і склали

75558 тис. грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком інші активи страхової компанії зросли на 6,03 % або на 456 тис. грн і склали 8014 тис. грн.

Кошти страхової компанії в централізованих резервах у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшилися на 5,03 % або на 4808 тис. грн і склали 90826 тис. грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, їх обсяг зменшився на 12,17 % або на 11053 тис. грн і склав 79773 тис. грн.

Нематеріальні активи ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році склали 952 тис. грн, що на 41,09 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році в порівнянні з 2022 роком їх обсяг зменшився на 43,49 % і склав 538 тис. грн.

Інвестиційна нерухомість страхової компанії у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшилася на 4,23 % і склала 74369 тис. грн. У 2023 році, в порівнянні з 2022 роком обсяг інвестиційної нерухомості ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зріс на 110,43 % і склав 156492 тис. грн.

Активи з права використання у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зросли на 32,2 % або на 4011 тис. грн і склали 16467 тис. грн. У 2023 році їх обсяг, у порівнянні з 2022 роком зменшився на 9,01 % або на 1483 тис. грн і склав 14984 тис. грн.

Власна нерухомість та обладнання ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, зменшилася на 23,46 % або на 37275 тис. грн і склала 121639 тис. грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком даний показник зменшився на 70,36 % або на 85581 тис. грн і склав 36058 тис. грн.

Загальний обсяг активів страхової компанії у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 4,58 % або на 30111 тис. грн і склав 627657 тис. грн. У 2023 році обсяг активів страхової компанії зріс на 12,45 % або на 78164 тис. грн і склав 705821 тис. грн.

Поточні зобов'язання з податку на прибуток страхової компанії у 2022 році склали 3174 тис. грн, що на 44,6 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році, у

порівнянні з 2022 роком їх обсяг зріс на 87,05 % або на 2763 тис. грн і склав 5937 тис. грн.

Інші поточні зобов'язання ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зросли на 27441 тис. грн і склали 28230 тис. грн. У 2023 році їх обсяг склав 22212 тис. грн, що на 21,32 % менше, ніж у 2022 році.

Зобов'язання за страховими контрактами ПрАТ «УПСК» у 2022 році, в порівнянні з 2021 роком зменшилися на 28,45 % і склали 260365 тис. грн. У 2023 році їх обсяг склав 335745 тис. грн, що на 28,95 % або на 75380 тис. грн більше, ніж у 2022 році (рисунок 2.7)

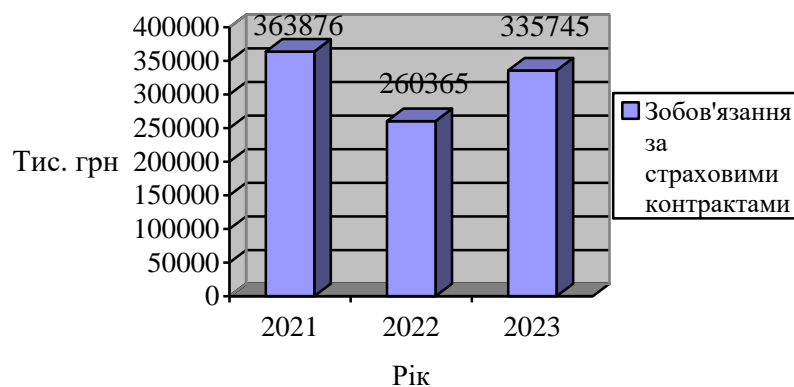

Рисунок 2.7 – Динаміка зобов'язань за страховими контрактами ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.4

Зобов'язання з оренди ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшилися на 9,31 % або на 2007 тис. грн і склали 19556 тис. грн. У 2023 році обсяг зобов'язань з оренди склав 18476 тис. грн, що на 5,52 % менше, ніж у 2022 році.

Зобов'язання страхових компаній за виплатами працівникам у 2022 році склали 3722 тис. грн, що на 116,9 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році їх обсяг зріс на 78,32 %, порівняно з 2022 роком, і склав 6637 тис. грн.

Зобов'язання за відстроченим податком на прибуток ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зросли на 21,08 % або на 2138 тис. грн і склали 12282 тис. грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком їх обсяг зріс на 13,68 % або на 1680 тис. грн і скла 13962 тис. грн.

Загальний обсяг зобов'язань страхової компанії у 2022 році, в порівнянні з 2021 роком зменшився на 25,28 % або на 110726 тис. грн і склав 327329 тис. грн. У 2023 році їх обсяг склав 402969 тис. грн, що на 23,11 % більше, ніж у 2022 році (рисунок 2.8).

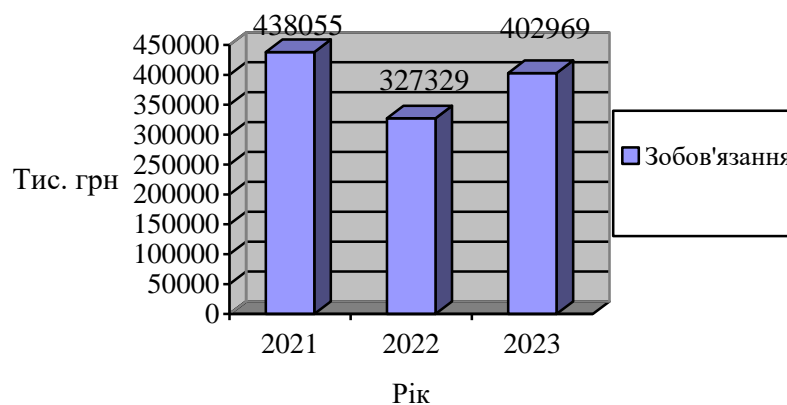

Рисунок 2.8– Динаміка зобов'язань ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.4

Статутний капітал страхової компанії протягом аналізованого періоду не змінювався і становив 100000 тис. грн.

Капітал у дооцінках у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зріс на 6,82 % або на 4484 тис. грн і склав 70221 тис. грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком обсяг капіталу у дооцінках зріс на 7,3 % і склав 75345 тис. грн.

Резервний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році склав 12859 тис. грн, що на 0,12 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році резервний капітал страховика склав 15720 тис. грн, що на 22,25 % або на 2861 тис. грн більше, ніж у 2022 році.

Нерозподілений прибуток страхової компанії у 2022 році склав 117248 тис. грн, що на 211,69 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році, обсяг нерозподіленого прибутку, у порівнянні з 2022 роком, зменшився на 4,66 % або на 5461 тис. грн і склав 11187 тис. грн.

Загальний обсяг капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році склав 300328 тис. грн, що на 36,69 % або на 80615 тис. грн більше, ніж у 2021 році. У 2023 році обсяг капіталу страхової компанії склав 302852 тис. грн, що на 0,84 % або на 2524 тис. грн більше, ніж у 2022 році (рисунок 2.9).

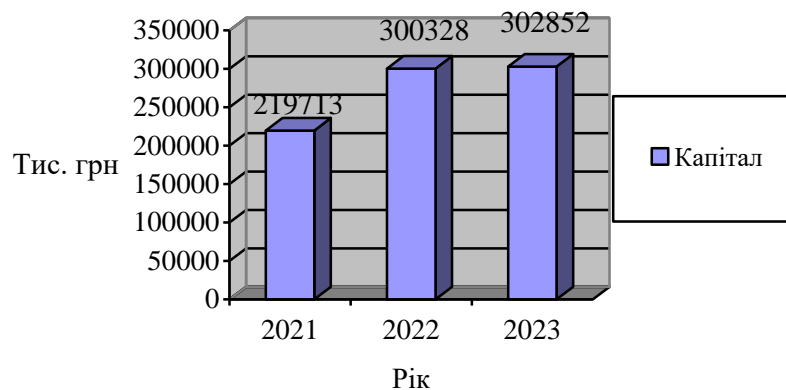

Рисунок 2.9– Динаміка капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.4

Дослідивши динаміку активів, капіталу та зобов'язання страхової компанії проаналізуємо фінансові результати діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках (таблиця 2.5).

На основі даних таблиці 2.5 відмітимо, що чисті зароблені страхові премії ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» мали тенденцію до скорочення. У 2021 році їх обсяг становив 749558,9 тис. грн. У 2022 році чисті зароблені страхові премії склали 550831,8 тис. грн, що на 26,51 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році їх обсяг склав 393224,7 тис. грн, що на 26,61 % менше порівняно з 2022 роком.

Таблиця 2.5 – Динаміка фінансових показників діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022
Чисті зароблені страхові премії	749558,9	550831,8	393224,7	-198727	-157607	-26,51	-28,61
Премії підписані	788082,4	465421,5	476063,5	-322661	10642	-40,94	2,29
Премії, передані у перестраховування	43749,6	25752,8	34011,6	-17996,8	8258,8	-41,14	32,07
Страхові виплати та страхові відшкодування	360346,5	177284,6	151310,6	-183062	-25974	-50,80	-14,65
Чистий інвестиційний дохід	42516	31137	54947	-11379	23810	-26,76	76,47
Витрати на оплату праці	60493,3	35035,9	37302,3	-25457,4	2266,4	-42,08	6,47
Фінансовий результат	23867,9	69772,2	22630,6	45904,3	-47141,6	192,33	-67,57
Витрати з податку на прибуток	23580,0	12551,6	16926,7	-11028,4	4375,1	-46,77	34,86
Чистий фінансовий результат	287,9	57220,6	5703,8	56932,7	-51516,8	19775,16	-90,03

Джерело : побудовано за даними Національного банку України

Зменшення обсягу чистих зароблених страхових премій свідчить про скорочення обсягів страхової діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» та зменшення кількості страхувальників та є негативною тенденцією, яка спричинена в першу чергу нестабільність економічного середовища та складною безпековою ситуацією на рику.

Також, у 2022 році спостерігалось значне зменшення такого показника як премії підписані, що порівняно із довоєнним 2021 роком скоротився на 40,94 %. У 2023 році обсяг премій підписаних склав 476063,5 тис. грн, що на 2,29 % більше, ніж у 2022 році.

У 2022 році обсяг страхових премій, що були передані у перестраховування склали 25752,8 тис. грн, що на 41,14 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році їх обсяг становив 34011,6 тис. грн, що на 32,07 % більше, порівняно з 2022 роком.

Рівень страхових виплат та страхових відшкодувань є одним із індикаторів розвитку страхової компанії. Проаналізувавши значення даного

показника відмітимо, що в ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» протягом 2021-2023 років суттєво впав рівень страхових виплат, що може спричинити подальший відтік страхувальників та зменшення укладених договорів страхування. Зокрема, у 2022 році обсяг страхових відшкодувань та виплат становив 177284,6 тис. грн, що на 50,8 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році їх обсяг становив 151310,6 тис. грн, що на 14,65 % менше, ніж у 2022 році (рисунок 3.3).

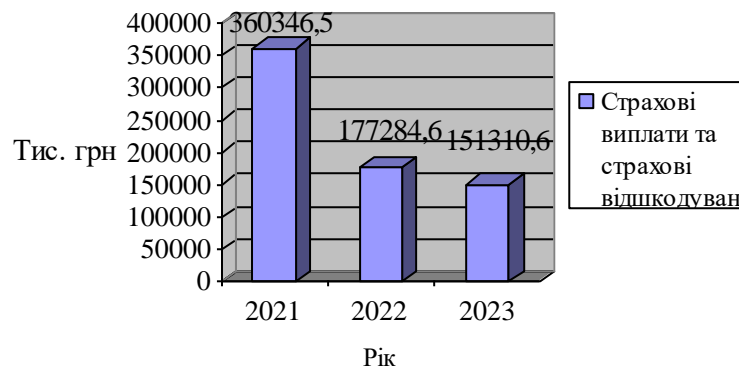

Рисунок 3.3 – Динаміка обсягу страхових відшкодувань та виплат ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.5.

Чистий інвестиційний дохід страхової компанії у 2022 році, порівняно з 2021 роком зменшився на 26,76 % або на 11379 тис. грн і склав 31137 тис. грн. У 2023 році, в порівнянні з 2022 роком, його обсяг зріс на 76,47 % або на 23810 тис. грн і склав 54947 тис. грн, що свідчить про адаптацію суб'єктів господарювання до ринкової ситуації та поживлення на інвестиційному ринку.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022 році витратила на оплату праці працівників 35033,9 тис. грн, що на 42,08 % менше, ніж у 2021 році, що спричинено зменшенням кількості працівників страхової компанії. У 2023 році, не зважаючи на подальше скорочення чисельності персоналу страхової компанії, обсяг витрат на оплату праці зріс на 6,47 %, в порівнянні з 2022 роком, і склав 37302,3 тис. грн.

У 2021 році страхова компанія отримала прибуток у розмірі 23867,9 тис. грн. У 2022 році обсяг прибутку становив 69777,2 тис. грн, що 192,33 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» отримала прибуток в сумі 22630,6 тис. грн, що на 67,57 % менше, ніж у 2022 році.

Страхова компанія за результатами діяльності сплачує податок на прибуток, який корегує на податкові різниці. Так, сума сплаченого податку на прибуток у 2021 році становила 12551,6 тис. грн. У 2022 році страхова компанія заплатила податок на прибуток у сумі 12551,6 тис. грн, що на 46,77 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році обсяг витрат на податок на прибуток склав 16926,7 тис. грн, що на 34,86 % більше, ніж у 2022 році.

Чистий прибуток ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021 був на рівні 287,9 тис. грн. Відповідно до норм законодавства 5 % від розміру чистого прибутку (15 тис. грн) було перераховано до резервного капіталу страхової компанії. Решту суми, 273 тис. грн, за рішенням акціонерів було залишено нерозподіленою.

У 2022 році не зважаючи на виклики війни страхова компанія змогла значно збільшити обсяг чистого прибутку, який склав 57220,6 тис. грн. 5 % від розміру чистого прибутку (2861 тис. грн), на вимогу чинного законодавства ПрАТ «УПСК» відрахувала до резервного капіталу. За рішенням зборів акціонерів 44279 тис. грн було залишено нерозподіленим і тим самим збільшено загальний обсяг власного капіталу. Такі рішення були націлені на зміцнення фінансової стійкості страхової компанії у майбутніх періодах. Решту чистого прибутку, а саме 10080 тис. грн було виплачено акціонерам у формі дивідендів. Розмір дивідендів на одну акцію страхової компанії склав 63 копійки.

У 2023 році страхова компанія отримала чистий прибуток в сумі 5703,8 тис. грн, що на 90,03 % менше, ніж у 2022 році.

Динаміка чистого фінансового результату ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках наведена на рисунку 2.10.

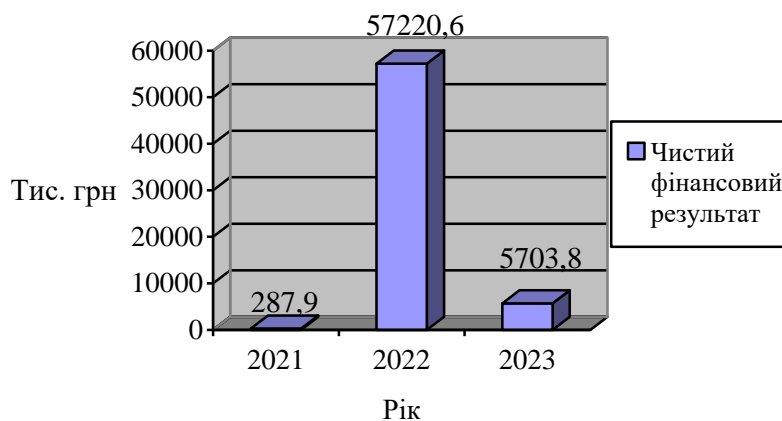

Рисунок 2.10 – Динаміка чистого фінансового результату ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.5

На основі проведеного аналізу показників діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» відмітимо, що страхова компанія реалізує сучасну систему управління, яка забезпечує ефективне функціонування компанії та відповідає її стратегічним цілям і завданням. Ця система побудована з урахуванням розміру компанії, специфіки її діяльності, поточних і довгострокових планів, а також характеру та обсягів страхових послуг, які вона надає. На сьогодні страхова компанія розробила більше, ніж 20 страхових продуктів. Завдяки удосконаленню існуючих та впровадженню нових страхових продуктів, компанія активно освоює нові ринки та підвищує якість обслуговування клієнтів. Регулярний аналіз різних галузей економіки дозволяє реалізувати страхові продукти, які максимально відповідають потребам сучасних клієнтів.

Крім того, ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» приділяє особливу увагу управлінню ризиками, що відповідає вимогам сучасного страхового законодавства. Товариство оцінює ризики не лише на рівні індивідуальних клієнтів, а й у контексті фінансової групи, до якої входить страхова компанія, що в свою чергу дозволяє зменшити рівень вразливості до

зовнішніх впливів і забезпечувати фінансову стабільність та платоспроможність страхової компанії.

ПрАТ постійно вдосконалює свої внутрішні процеси, зокрема прийняття управлінських рішень, моніторинг страхових послуг. Цей підхід дозволяє компанії ефективно реагувати на зміни ринку, зберігаючи конкурентоспроможність і високу якість обслуговування клієнтів. Крім того, компанія активно впроваджує інноваційні рішення для автоматизації процесів управління, оптимізації ресурсів і підвищення продуктивності. Такий підхід сприяє не лише зниженню операційних витрат, а й посиленню довіри з боку клієнтів та партнерів, що є запорукою довгострокового успіху.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» демонструє високий рівень організації управління, орієнтуючись на досягнення стійкого розвитку та підвищення своєї ролі в страховому секторі України. Втім, на основі проведеного аналізу відмітимо, що протягом аналізованого періоду скоротився страховий портфель страхової компанії та зменшилася кількість укладених договорів страхування, що свідчить про необхідність перегляду стратегії організації страхової діяльності товариства. Зменшення страхового портфеля призведе до зменшення інвестиційного потенціалу страховика та недоотримання доходів від інвестиційної діяльності.

Значне скорочення страхових виплат, яке спостерігається протягом аналізованого періоду, може мати серйозні негативні наслідки для репутації страхової компанії та довіри з боку страхувальників. Така ситуація часто сприймається як ознака фінансової нестабільності компанії або її небажання виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Як наслідок, це може призвести до ще більшого відтоку клієнтів, оскільки страхувальники втрачають впевненість у здатності компанії забезпечити належний рівень страхового захисту. Особливо це стосується довгострокових страхових програм, де клієнти очікують надійності й стабільності протягом тривалого часу.

Ця ситуація також може загострити фінансові проблеми самої страхової компанії та зменшити рівень прибутковості. Втрата клієнтів і зниження обсягів

страхових премій скорочують доходи компанії, що ускладнює її здатність виконувати навіть поточні зобов'язання, не кажучи вже про інвестиції у розвиток або покращення послуг.

Таким чином, для уникнення такого сценарію ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» має забезпечувати прозорість своєї діяльності, належне управління ризиками та чітке виконання своїх зобов'язань, щоб зберегти довіру клієнтів і забезпечити сталий розвиток бізнесу.

3 Напрями удосконалення вартісно-орієнтованого управління на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Українські страхові компанії все більше відчують тиск міжнародної конкуренції і поступово втрачають свої позиції на світовому ринку. Вітчизняний страховий ринок стає менш привабливим для інвесторів через зниження конкурентоспроможності місцевих компаній. Головними причинами погіршення ситуації є комплекс зовнішніх факторів, зокрема, воєнний стан, економічна нестабільність, висока інфляція, мінливе законодавство та нестабільність правової системи. Окрім загальних економічних умов, на вартість та інвестиційну привабливість страхового бізнесу значно впливають специфічні особливості страхового ринку, такі як рівень конкуренції, регуляторне середовище, поведінка споживачів та внутрішні фактори діяльності окремих компаній. Серед основних проблем можна виділити недостатню капіталізацію страховиків, недоліки у системах управління та не завжди своєчасне виконання зобов'язань перед клієнтами.

В сучасних умовах господарювання здійснення об'єктивної оцінки ефективності роботи страхової компанії та визначення її реальної вартості є досить складним та трудомістким процесом. Це зумовлено відсутністю методології, яка б враховувала специфічні риси страхового бізнесу та адаптувалася до мінливих умов українського страхового ринку. Ця проблема стає особливо актуальною в умовах економічної нестабільності, коли необхідність залучення інвестицій для підтримки або розширення діяльності страхової компанії є пріоритетною.

Проаналізувавши підходи до визначення вартості страхового бізнесу розраховуємо вартість ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за допомогою методу грошових потоків, а саме грошового потоку на власний капітал, методом розрахунку чистих активів.

Розрахунок грошового потоку на власний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за 2021-2023 роки наведений у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Розрахунок грошового потоку на власний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за 2021-2023 роки, тис. грн

Показник	Роки			Відхилення (+,-)	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Чистий прибуток після сплати податків	288	57220	4954	56932	-52266
Амортизаційні відрахування	15117	15694	15989	577	295
Приріст (зменшення) кредиторської заборгованості	-2972	11086	-617	14058	-11703
Зменшення (приріст) капітальних інвестицій	590	-664	-414	-1254	250
Приріст (зменшення) довгострокової заборгованості	0	0	0	0	0
Приріст (зменшення) страхових резервів	-25057	-92615	64484	-67558	157099
Грошовий потік на власний капітал	6090	31451	84396	2755	93675

Джерело: складено на основі фінансової звітності страхової компанії

Грошовий потік страхової компанії, зокрема ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія», можна розділити на дві основні складові: перша відображає фінансовий результат від усіх видів діяльності за певний період, а друга характеризує зміни в структурі капіталу та зобов'язань компанії за цей же період.

Значна частина грошових коштів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» спрямовується на формування страхових резервів – спеціальних фондів, які використовуються для майбутніх виплат. Ці резерви є активним капіталом, який інвестується у дозволені активи, що приносить компанії додатковий дохід. Ефективне інвестування страхових резервів є важливою складовою фінансового менеджменту страхової компанії, оскільки дозволяє оптимізувати використання коштів та підвищити фінансову стійкість.

На основі проведених розрахунків відмітимо, що грошовий потік на власний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021 році

станови 6090 тис. грн. Суттєвий вплив на невисоке значення показника мало зменшення обсягу страхових резервів та не високий розмір чистого прибутку страховика. У 2022 році грошовий потік на власний капітал страховика зріс, у порівнянні з 2021 роком. Проте суттєве зменшення обсягу страхових резервів понизили його значення. Грошовий потік на власний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2023 році склав 84396 тис. грн. Таке зростання у порівнянні з минулими періодами було спричинено приростом обсягу страхових резервів та зростання амортизаційних відрахувань.

За результатами аналізу грошового потоку на власний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за 2021-2023 роки можна констатувати, що всі складові цього показника демонструють значні коливання. Страхові резерви та кредиторська заборгованість є ключовими складовими, які найбільшою мірою визначають динаміку показника. Показник довгострокової заборгованості протягом аналізованого періоду взагалі був відсутній, а отже не здійснював ніякого впливу на грошовий потік страхової компанії. Незначний обсяг амортизаційних відрахувань ПрАТ «УПСК» пояснюється специфікою діяльності страхових компаній, які, як правило, орендують офісні приміщення та використовують програмне забезпечення, а не володіють великими активами. Це призводить до того, що вартість основних засобів компанії є відносно невеликою, що, в свою чергу, обумовлює незначні амортизаційні відрахування.

Для проведення коректного фінансового аналізу та з метою визначення вартості отриманих грошових потоків, ми застосуємо метод дисконтування грошових потоків за ставкою, яка відповідає вартості залучення власного капіталу. В сучасних умовах ведення бізнесу для вітчизняних страхових компаній, як і інших суб'єктів господарювання, вона визначена на рівні 30 %. Іншими словами, інвестори очікували отримати принаймні 30 % прибутку на свій вкладений капітал.

До отриманого загального грошового потоку необхідно додати дисконтовану вартість грошових потоків, які очікуються після прогностного періоду.

Розрахунок вартості страхової компанії методом дисконтування грошового потоку на власний капітал наведений у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок вартості ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» методом дисконтування грошового потоку на власний капітал за 2021-2023 роки

Показник	Роки		
	2021	2022	2023
Загальний грошовий потік, тис. грн	6090	31451	84396
Дисконтована постпрогнозна вартість, тис. грн	1827	9435	25318
Вартість страхової компанії, тис. грн	7917	40886	109715

Джерело: складено на основі фінансової звітності страхової компанії

На основі проведених розрахунків відмітимо, що у 2021 році вартість страхової компанії складає 7917 тис. грн. У 2022 році вартість ПрАТ «УПСК» становила 40886 тис. грн. У 2023 році вартість страхової компанії за методом дисконтування грошового потоку на власний капітал складає 109715 тис. грн.

Здійснимо оцінку вартості ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за методом розрахунку чистих активів у 2021-2023 роках (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Розрахунок вартості ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за методом розрахунку чистих активів у 2021-2023 роках

Показник	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Загальна сума активів	657768	627657	705821	-4,58	12,45
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	395386	301952	354613	-23,63	17,44
Поточні зобов'язання і забезпечення	42669	51478	48356	20,64	-6,06
Чисті активи	219713	274227	302852	24,81	10,44

Джерело: складено на основі фінансової звітності страхової компанії

На основі даних таблиці 3.3 відмітимо, що вартість страхової компанії за методом чистих активів у 2021 році становила 219713 тис. грн. У 2022 році вартість ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за даним методом, у порівнянні з 2021 роком зросла на 24,81 % і склала 274227 тис. грн. У 2023 році за методом чистих активів вартість товариства склала 302852 тис. грн, що на 10,44 % більше, ніж у 2022 році.

Втім, варто зазначити, що найбільш доречно розрахунок вартості страхових компаній здійснювати за методом розрахунку чистих активів для тих страховиків, які перебуває в процесі ліквідації. Це пояснюється в першу чергу тим, що в такій ситуації головною метою інвестора є отримання максимальної виручки від продажу активів компанії. Інші методи оцінки, які враховують такі фактори, як майбутні доходи або синергетичний ефект, є менш релевантними, оскільки вони передбачають продовження діяльності компанії.

Одним з ключових завдань для страхових компаній є точна оцінка вартості їхнього страхового портфеля, яка визначається як сума діючих договорів страхування за мінусом очікуваних виплат та інших зобов'язань. Вартість страхового портфеля є одним з найважливіших показників фінансової стійкості страхової компанії. Точна оцінка цього показника дозволяє компанії приймати обґрунтовані рішення щодо управління ризиками, розробки нових продуктів та залучення інвестицій.

З метою оцінки вартості ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» необхідно визначити її місце на ринку за ключовими показниками такими як: активи, власний капітал, гарантійний фонд, нерозподілений прибуток, страхові резерви, страхові премії, страхові виплати, вхідне перестраховування, фінансовий результат.

Рейтингова оцінка страхової компанії є незалежною експертна оцінка, яка дозволяє порівняти фінансову стійкість та конкурентоспроможність різних страховиків на ринку.

Аналіз рейтингу страхової компанії дає можливість оцінити її здатність адаптуватися до змін ринку, інноваційність та якість послуг. Аналізуючи

рейтинг, можна зрозуміти, наскільки компанія здатна виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та інвесторами.

Рейтинги ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в розрізі основних показників діяльності страхових компаній у 2021-2023 роках за версією журналу «Форіншурер» наведені у таблиці 3.4

Таблиця 3.4 –Рейтинг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в розрізі основних показників діяльності страхових компаній за версією журналу «Форіншурер» у 2021-2023 роках

Показник	Роки		
	2021	2022	2023
Активи	15	19	17
Вхідне перестраховання	16	17	18
Власний капітал	18	16	15
Гарантійний фонд	17	18	15
Нерозподілений прибуток	18	15	14
Страхові резерви	17	18	16
Страхові премії	16	18	17
Страхові виплати	17	18	19
Рівень виплат	23	20	28
Фінансовий результат	23	17	21

Джерело: систематизовано автором на основі [33]

На основі таблиці 3.4 відмітимо, що за розміром активів страхова компанія у 2021 році займала високе 15 місце серед інших страховиків. У 2022 році рейтинг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» погіршився і страхова компанія опинилася на 19 місці. У 2023 році страхова компанія зуміла збільшити загальний обсяг активів, що дозволило їй піднятися в рейтингу вітчизняних страховиків і посісти 17 місце.

За обсягом вхідного перестраховання страхова компанія у 2021 році займала 16 місце серед інших страховиків. У 2022 році рейтинг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» дещо погіршився, у порівнянні з 2021 року, і страхова компанія опустилася на одну сходинку та опинилася на 17 місці. У 2023 році страхова компанія не зуміла покращити показник вхідного перестраховання, що призвело до втрати 17 позиції рейтингу. ПрАТ «УПСК» за даним показником посіла 18 місце, що є досить високим значенням серед більш ніж 100 страхових компаній України.

За обсягом власного капіталу страхова компанія у 2021 році посіла 18 у загальному рейтингу страховиків за версією журналу «Форіншурер». У 2022 році страховій компанії вдалося покращити рейтингові позиції за даним показником та посісти 16 місце, що на 2 шаблі вище, ніж у 2021 році. У 2023 році ПрАТ «УПСК» ще покращила свої позиції у рейтингу та зайняла 15 місце. Збільшення обсягу власного капіталу та зміцнення ринкових позицій на таким показником страхової компанії відбулося у першу чергу через залишення значної частини чистого прибутку нерозподіленим.

У 2021 році страхова компанія посіла 17 місце за обсягом гарантійного фонду. У 2022 році рейтинг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» дещо погіршився, у порівнянні з 2021 року, і страхова компанія опустилася на одну сходинку та опинилася на 18 місці за даним показником. У 2023 році страхова компанія піднялася на 3 шаблі у рейтингу, у порівнянні з 2022 роком, та впевнено зайняла 15 місце. Гарантійний фонд є важливим резервом, який створюється страховою компанією для забезпечення своїх зобов'язань перед клієнтами. По суті, він являється своєрідна «подушкою безпеки», яка дозволяє страховику виконувати свої зобов'язання навіть у випадку непередбачених ситуацій, таких як великі збитки від страхових випадків або інші фінансові труднощі.

За обсягом нерозподіленого прибутку страхова компанія у 2021 році займала 18 місце серед інших страховиків. У 2022 році рейтинг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» покращився, у порівнянні з 2021

року, і страхова компанія піднялася на три сходинки та опинилася на 15 місці. У 2023 році страхова компанія зуміла збільшити обсяг нерозподіленого прибутку та зайняти 14 позицію у рейтингу за даним показником.

У 2021 році страхова компанія посіла 17 місце за обсягом страхових резервів. У 2022 році рейтинг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» дещо погіршився, у порівнянні з 2021 року, і страхова компанія опустилася на одну сходинку та опинилася на 18 місці за даним показником. У 2023 році страхова компанія піднялася на 2 щаблі у рейтингу, у порівнянні з 2022 роком, та впевнено зайняла 16 місце.

За обсягом страхових премій страхова компанія у 2021 році займала 16 місце серед інших страховиків. У 2022 році рейтинг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» погіршився, у порівнянні з 2021 року, і страхова компанія опустилася на дві сходинки та опинилася на 18 місці. У 2023 році страхова компанія зуміла покращити власні рейтингові позиції та опинилася на 17 місці.

У 2021 році страхова компанія посіла 17 місце за обсягом страхових резервів. У 2022 році рейтинг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» дещо погіршився, у порівнянні з 2021 року, і страхова компанія опустилася на одну сходинку та опинилася на 18 місці за даним показником. У 2023 році у страховій компанії зменшився обсяг страхових виплат, що відобразилося на рейтингу страхової компанії за даним показником, який погіршився.

За рівнем страхових виплат страхова компанія займає нижчі місця в рейтингу, ніж за іншими показниками. Так, у 2021 році вона посіла 23 місце за даним показником, у 2022 році, конкурентні позиції трохи покращилися, проте у 2023 році страхова компанія опустилася на 28 сходинку рейтингу. Керівництву страхової компанії терміново треба переглянути підходи до врегулювання страхових претензій.

За рівнем фінансового результату у 2021 році ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» посідала 23 місце. У 2022 році страхова компанія отримала значний обсяг прибутку, що дозволило їй піднятися на 17 щабель

рейтингу. Зменшення рівня прибутковості у 2023 році відобразилися на рейтингових позиціях страховика. За рівнем фінансового результату ПрАТ «УПСК» зайняла 21 місце у рейтингу.

В цілому проаналізувавши рейтингові позиції ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» відмітимо, що страхова компанія займає лідируючі позиції на ринку та впевнено входить у 20 лідерів страхового ринку за більшістю показників.

Втім з метою нарощення власного потенціалу та зміцнення ринкових позицій страховій компанії необхідно застосовувати сучасні інструменти, які сприятимуть збільшенню її ринкової вартості.

Вартісно-орієнтоване управління в страховій компанії передбачає фокусування на створенні та збереженні вартості для всіх зацікавлених сторін (акціонерів, клієнтів, співробітників тощо). Це досягається шляхом ефективного управління ризиками, оптимізації операційної діяльності та інноваційного розвитку.

Основними напрямки удосконалення вартісно-орієнтованого управління в страховій компанії є в першу чергу поглиблення розуміння вартості та визначення факторів, які найбільше впливають на вартість страхової компанії (наприклад, якість страхового портфеля, ефективність інвестиційної діяльності, раціональність системи управління ризиками, репутація). Також доцільно розробити систему показників вартості, які враховуватимуть специфіку діяльності страхової компанії, галузь у якій вона працює, стратегію розвитку.

Наступним кроком є удосконалення системи управління ризиками. Система управління ризиками ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» побудована на комплексному підході, що передбачає виявлення та оцінку ризиків, оперативне реагування на зміни та об'єктивність у прийнятті рішень. Основні принципи системи управління ризиками страхової компанії є багатовекторність, оперативність, об'єктивність та комплексність у виявленні та оцінці ризиків. Система управління ризиками компанії спрямована на мінімізацію потенційних втрат та забезпечення стабільного розвитку бізнесу.

Контроль за дотриманням вимог внутрішніх документів та норм чинного законодавства здійснюється в ПрАТ «УПСК» на різних рівнях управління. Так, компалаєнс-менеджер контролює дотримання страховою компанією вимог чинного законодавства, головний бухгалтер здійснює контроль за дотриманням внутрішніх положень структурними підрозділами та бухгалтерами відокремлених підрозділів страхової компанії; служба безпеки здійснює контроль на рівнем економічної безпеки страховика та проводить вибірккові перевірки роботи підрозділів з продажу страхових продуктів, департаменту врегулювання збитків, тощо. Правління страхової компанії контролює роботу тих структурних підрозділів, які перебувають у його підпорядкуванні та слідкує за дотриманням вимог внутрішніх документів працівниками даних підрозділів. Наглядова рада ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» контролює роботу членів правління страхової компанії [28].

Ще однією складовою підвищення вартості страхової компанії є оптимізація операційної діяльності, що може бути здійснена через автоматизацію бізнес-процесів страховика. Впровадження в діяльність страхової компанії сучасних технологій (застосування технологій штучного інтелекту, великих даних, блокчейн) дозволить оптимізувати витрати та покращити якості обслуговування клієнтів. Створення цифрових каналів продажів сприяє зручності клієнтів.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» широко застосовує інновації у своїй діяльності. Так, компанія впровадила систему багаторівневого контролю, яка включає як автоматизовані засоби (спеціалізоване програмне забезпечення для моніторингу тарифних політик), так і людський фактор (служба фінансового моніторингу). Це дозволяє забезпечити максимальну прозорість та безпеку всіх фінансових операцій.

ПрАТ «УПСК» зробило ще один крок на шляху до цифрової трансформації, представивши мобільний додаток «UPSK», який спрощує життя страхувальників і дозволяє їм отримувати персоналізований сервіс 24/7. Завдяки інтуїтивно зрозумілому інтерфейсу мобільного додатку «UPSK» навіть

користувачі без досвіду роботи з мобільними додатками зможуть легко з ним розібратися і отримати необхідну інформацію або послугу. За допомогою додатку можна оформити поліс, продовжити договір, подати заяву на виплату та отримати консультацію фахівця в режимі онлайн.

Не зважаючи на такі позитивні зрушення страховій компанії варто розглянути і інші напрями діджиталізації, що дозволить підвищити результативність її діяльності (таблиця 3.5)

Таблиця 3.5 – Напрями впровадження інновацій для створення додаткової вартості ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Вид діяльності	Напрями удосконалення	Вплив на створення додаткової вартості
Розробка страхових тарифів	Використання великих даних: Збір та аналіз великих обсягів даних про клієнтів, їхню поведінку, історію водіння, стан здоров'я тощо дозволяє створювати індивідуальні профілі ризику та розробляти тарифи, які максимально відповідають конкретним потребам кожного клієнта. Динамічне ціноутворення: Тарифи можуть змінюватися в залежності від зміни поведінки клієнта або зовнішніх факторів.	Збалансування вартості страхових продуктів з урахуванням ризиків та витрат компанії. Створення більш справедливої та прозорої системи ціноутворення на страхові послуги.
Оцінка страхових ризиків	Використання великих даних для аналізу ризиків, розробки нових продуктів та персоналізації послуг. Застосування штучного інтелекту для автоматизації процесів оцінки ризиків, виявлення шахрайства та покращення взаємодії з клієнтами. Використання IoT-пристроїв для збору даних про поведінку клієнтів та об'єктів страхування, що дозволяє точніше оцінювати ризики та розробляти індивідуальні страхові програми.	Розширення клієнтської бази за рахунок нових угод страхування. Посилення позицій на страховому ринку.
Врегулювання страхових претензій	Завдяки ШІ можна точніше оцінювати розмір збитків, використовуючи різноманітні дані, включаючи історичні дані про подібні випадки, дані з датчиків та інші джерела. Алгоритми ШІ здатні аналізувати великі обсяги даних за короткий проміжок часу, що дозволяє швидко приймати рішення щодо виплат.	Своєчасне та повне відшкодування збитків, що відповідає умовам договору страхування. Об'єктивна оцінка збитків та виплата страхової суми, яка повністю покриває їх.

Джерело: запропоновано автором

Незважаючи на очевидні переваги вартісно-орієнтованого управління, його застосування в українських страхових компаніях поки що обмежене. Тому

актуальним завданням є активізація процесів впровадження цієї концепції для підвищення ефективності та конкурентоспроможності страхового сектору. ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» необхідно переглянути власний підхід до управління та впровадити ряд заходів, що дозволить суттєво підвищити вартість страхової компанії (таблиця 3.6).

Таблиця 3.6 – Напрями удосконалення бізнес-процесів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Напрями	Заходи
Операційна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> – систематична робота над створенням та вдосконаленням страхових продуктів, що відповідають сучасним потребам та очікуванням клієнтів; – оптимізація структури перестраховання для ефективного управління страховими ризиками та зменшення витрат; – диверсифікація страхового портфеля шляхом розробки нових страхових продуктів та адаптації існуючих до змін ринку; – активне просування онлайн-страхування з метою збільшення його частки в загальному обсязі продажів.
Регіональна мережа	<ul style="list-style-type: none"> – систематичний аналіз діяльності кожного структурного підрозділу компанії з метою виявлення неефективних процесів та розробки заходів щодо їх оптимізації; – безперервний моніторинг динаміки розвитку страхового ринку в різних регіонах та оперативне коригування стратегії діяльності регіональних представництв з урахуванням виявлених тенденцій.
Врегулювання збитків	<ul style="list-style-type: none"> – суворе дотримання всіх вимог чинного законодавства та умов укладених договорів страхування, включаючи своєчасне проведення страхових виплат; – забезпечення високого рівня економічної безпеки компанії шляхом проведення ретельних розслідувань усіх страхових випадків; – активне впровадження механізмів швидкого врегулювання страхових випадків, зокрема автотранспортних, з використанням протоколів погодження розміру збитків; – підготовка до адаптації бізнес-процесів страхової компанії до змін у законодавстві про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів.
Фінанси	<ul style="list-style-type: none"> – реалізація інвестиційних проектів, спрямованих на підвищення ефективності використання активів компанії та розширення сфер діяльності; – диверсифікація інвестиційного портфеля з метою зменшення ризиків та збільшення прибутковості; – оптимізація форм і методів збору, обробки та аналізу фінансової інформації для забезпечення своєчасного та точного контролю за фінансово-господарською діяльністю компанії.

Джерело: запропоновано автором

Динамічне зростання страхового бізнесу та посилення конкуренції вимагають від страхових компаній постійного вдосконалення систем управління персоналом. Умовами успішної роботи на сучасному страховому ринку є формування нових підходів до управління персоналом, що дозволяють ефективно протистояти зростаючій конкуренції. Щоб підвищити прибутковість, розширити ринки збуту та покращити якість послуг, сучасні компанії змушені постійно вдосконалюватися. Це вимагає кардинальних змін у структурі та методах управління. А ключем до успіху таких трансформацій є висококваліфікований персонал, який здатен не лише виконувати поставлені завдання, а й ставати рушійною силою розвитку компанії.

В силу специфіки страхування від кваліфікованості та вмотивованості персоналу в страховому бізнесі залежить якість обслуговування клієнтів, швидкість розгляду страхових випадків, рівень задоволеності клієнтів, ефективність управління ризиками, здатність компанії досягати поставлених фінансових цілей та її конкурентоспроможність, що є ключовими факторами успіху на сучасному страховому ринку.

Згідно з теорією управління персоналом, мотивація працівників поділяється на два основні типи: матеріальну та нематеріальну. Матеріальна мотивація включає фінансові стимули, такі як заробітна плата, премії, бонуси, соціальні виплати, пенсійні програми та інші види матеріальної винагороди. Також видом матеріального стимулювання є знижки працівникам страхової компанії на придбання страхових продуктів або взагалі надання безкоштовного страхового захисту життя та здоров'я своїх працівників.

Матеріальна мотивація спрямована на задоволення базових потреб працівників, таких як фінансова стабільність, комфортні умови життя та соціальна захищеність. Ефективне використання матеріальної мотивації дозволяє підвищити продуктивність праці, залучити кваліфікованих фахівців і знизити рівень плинності кадрів.

Нематеріальна мотивація стосується нематеріальних чинників, які впливають на задоволеність працівників роботою. Сюди входять визнання

досягнень, кар'єрний ріст, можливість професійного розвитку, створення комфортної робочої атмосфери, встановлення довірливих відносин у колективі, а також підтримка балансу між роботою та особистим життям. Нематеріальні стимули сприяють підвищенню рівня залученості співробітників, формуванню лояльності до компанії та зміцненню корпоративної культури. Нематеріальна мотивація відіграє важливу роль у залученні та утриманні висококваліфікованих і результативних продавців страхових послуг, саме тому їх значення не можна недооцінювати [22, с. 293].

Поєднання матеріальної та нематеріальної мотивації є запорукою успішного управління персоналом. У кожному конкретному випадку важливо знайти оптимальний баланс між цими двома видами мотивації, враховуючи індивідуальні потреби працівників, специфіку діяльності організації та її можливості.

З метою підвищення вартості керівництву ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» необхідно звернути увагу на систему управління персоналом, оскільки протягом аналізованого періоду спостерігається суттєвий відтік кадрів страхової компанії. Зокрема, на нашу думку, страховій компанії доцільно переглянути систему мотивації працівників та пов'язати винагороду співробітників з досягненням стратегічних цілей компанії. Забезпечити регулярне проведення семінарів, тренінгів та програм підвищення кваліфікації співробітників. Зміцнення командного духу та підвищення мотивації співробітників. Розвиток корпоративної культури за допомогою проведення різноманітних заходів для згуртування колективу.

Висновки

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто історичні аспекти виникнення та становлення вартісно-орієнтованого управління, досліджено особливості страхового бізнесу, що необхідно враховувати в процесі впровадження вартісно-орієнтованого управління. У роботі визначено сутність поняття вартісно-орієнтоване управління страховою компанією та запропоновано його розглядати як систему організаційних та управлінських заходів, які орієнтовані на зростання вартості страхової компанії, зміцнення її корисності та привабливості для різних груп стейкхолдерів як в поточному так і в майбутніх періодах. У ході дослідження вивчено процес вартісно-орієнтованого управління страховою компанією та запропоновано його розширити складовою моніторингу, що сприятиме систематичному відстеженні та аналізу змін вартості страхової компанії.

У роботі розглянуто систему вартісно-орієнтованого менеджменту в страхових компаніях та підходи до оцінювання вартості страхової компанії.

У другому розділі кваліфікаційної роботи досліджено основні тенденції розвитку страхового ринку України, здійснено аналіз основних показників діяльності вітчизняних страхових компаній. Аналіз сучасного стану страхового ринку України дозволив виявити значні проблеми, які стримують його розвиток. Зокрема, низький рівень страхової культури серед населення та бізнесу, обмежений асортимент страхових продуктів, недостатня прозорість ринку й недосконалість законодавчої бази. Крім того, низький рівень довіри до страхових компаній та економічна нестабільність країни значно ускладнюють розвиток галузі. Однією з ключових проблем є те, що страховий ринок України не виконує своєї ролі в повній мірі. Його частка у структурі ВВП є значно нижчою порівняно з розвинутими країнами, а обсяги страхових премій та виплат залишаються недостатніми для забезпечення ефективного страхового захисту.

Це знижує його потенціал як інструмента залучення інвестицій та послаблює економічну стійкість країни.

Також у роботі проаналізовано фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021-2023 роках. ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» працює на ринку прямого страхування та вхідного перестраховування, що посвідчується отриманою ліцензією на проведення страхування за повним переліком ризиків у рамках вісімнадцяти класів страхування та двадцяти п'яти ризиків у межах класу. Страхова компанія має розгалужений штат працівників. У 2022 році колектив страховика налічував 485 співробітників. На жаль, в умовах посилення безпекових ризиків, погіршення економічного середовища кількість працівників скоротилася на 190 осіб і на кінець 2023 року складала 295 осіб. Протягом аналізованого періоду страхова компанія, не зважаючи, на складні умови продовжувала працювати та модернізувати власні підходи до продажу страхових продуктів та врегулювання страхових випадків. Результатом такої роботи стало укладення у 2022 році 541401 нових договорів страхування та сплата страхових відшкодувань на суму 177 млн грн. У 2023 році дані показники трохи знизилися. Так, протягом 2023 року страховій компанії вдалося укласти 454089 договорів страхування та здійснити виплату страхових відшкодувань на суму 151 млн грн.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» демонструє високий рівень організації управління, орієнтуючись на досягнення стійкого розвитку та підвищення своєї ролі в страховому секторі України. Втім, на основі проведеного аналізу відмітимо, що протягом аналізованого періоду скоротився страховий портфель страхової компанії та зменшилася кількість укладених договорів страхування, що свідчить про необхідність перегляду стратегії організації страхової діяльності товариства. Зменшення страхового портфеля призведе до зменшення інвестиційного потенціалу страховика та недоотримання доходів від інвестиційної діяльності. Значне скорочення страхових виплат, яке спостерігається протягом аналізованого періоду, може мати серйозні негативні наслідки для репутації страхової компанії та довіри з

боку страхувальників. Таким чином, для уникнення такого сценарію ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» має забезпечувати прозорість своєї діяльності, належне управління ризиками та чітке виконання своїх зобов'язань, щоб зберегти довіру клієнтів і забезпечити сталий розвиток бізнесу.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи розраховано вартість ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за допомогою методу грошових потоків, а саме грошового потоку на власний капітал, методом розрахунку чистих активів. Грошовий потік страхової компанії, зокрема ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія», можна розділити на дві основні складові: перша відображає фінансовий результат від усіх видів діяльності за певний період, а друга характеризує зміни в структурі капіталу та зобов'язань компанії за цей же період. На основі проведених розрахунків відмітимо, що грошовий потік на власний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021 році становив 6090 тис. грн. Суттєвий вплив на невисоке значення показника мало зменшення обсягу страхових резервів та не високий розмір чистого прибутку страховика. У 2022 році грошовий потік на власний капітал страховика зріс, у порівнянні з 2021 роком. Проте суттєве зменшення обсягу страхових резервів понизили його значення. Грошовий потік на власний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2023 році склав 84396 тис. грн. Таке зростання у порівнянні з минулими періодами було спричинено приростом обсягу страхових резервів та зростання амортизаційних відрахувань.

За результатами аналізу грошового потоку на власний капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за 2021-2023 роки можна констатувати, що всі складові цього показника демонструють значні коливання. Страхові резерви та кредиторська заборгованість є ключовими складовими, які найбільшою мірою визначають динаміку показника. Показник довгострокової заборгованості протягом аналізованого періоду взагалі був відсутній, а отже не здійснював ніякого впливу на грошовий потік страхової компанії. Незначний обсяг амортизаційних відрахувань ПрАТ «УПСК» пояснюється специфікою діяльності страхових компаній, які, як правило, орендують офісні приміщення

та використовують програмне забезпечення, а не володіють великими активами. Це призводить до того, що вартість основних засобів компанії є відносно невеликою, що, в свою чергу, обумовлює незначні амортизаційні відрахування.

На основі проведених розрахунків відмітимо, що у 2021 році вартість страхової компанії складає 7917 тис. грн. У 2022 році вартість ПрАТ «УПСК» становила 40886 тис. грн. У 2023 році вартість страхової компанії за методом дисконтування грошового потоку на власний капітал складає 109715 тис. грн.

Вартість страхової компанії за методом чистих активів у 2021 році становила 219713 тис. грн. У 2022 році вартість ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за даним методом, у порівнянні з 2021 роком зросла на 24,81 % і склала 274227 тис. грн. У 2023 році за методом чистих активів вартість товариства склала 302852 тис. грн, що на 10,44 % більше, ніж у 2022 році.

З метою оцінки вартості ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» необхідно визначити її місце на ринку за ключовими показниками.

Проаналізувавши рейтингові позиції ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» відмітимо, що страхова компанія займає лідируючі позиції на ринку та впевнено входить у 20 лідерів страхового ринку за більшістю показників. Втім з метою нарощення власного потенціалу та зміцнення ринкових позицій страховій компанії необхідно застосовувати сучасні інструменти, які сприятимуть збільшенню її ринкової вартості.

Список використаних джерел

1. Ачкасова С.А. Підходи міжнародних рейтингових агентств до оцінки страхових компаній / С.А. Ачкасова, Ж.О. Андрійченко, В.А. Смоляк // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2017. – № 2(23). – С. 84–90
2. Баранов А. Л. Особливості застосування вартісно-орієнтованого підходу в управлінні страховою компанією / А.Л. Баранов // Фінанси, облік і аудит. – 2018. – Вип. 2. – С. 20–36.
3. Баранов А. Л. Сутність і детермінанти формування вартості страхової компанії / А.Л. Баранов // Бізнес Інформ. – 2023. – №5. – С. 181–186.
4. Баранов А. Л. Теоретико-методичні підходи до визначення сутності вартості страхової компанії / А.Л. Баранов // Фінанси, облік і аудит. – 2015. – Вип. 2. – С. 9–22.
5. Білоус Н. М. Рейтингова оцінка діяльності страхових компаній в Україні зі страхування життя / Н. М. Білоус, А. В. Пелешанко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. – 2018. – Вип. 3. – С. 3-18.
6. Братюк В.П. Сучасний стан страхового ринку в Україні / В.П. Братюк // Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. – 2022. – Вип.12. – С. 37-45.
7. Виговська Н. Г. Формування напрямків гармонізації інтересів основних суб'єктів страхування / Н.Г. Виговська, А.І. Доманчук // Вісник Житомирського державного технологічного університету Серія: Економічні науки. – 2018. – № 1 (83) – С. 104- 110.
8. Вовк В. Страховий ринок України у період дії воєнного стану: фінансовий та маркетинговий аспекти / В. Вовк, Ю. Жежерун, В. Костогриз // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2023. – № 3 (35). – С.119–131.

9. Войтович Л.М. Рейтингова оцінка страхових компаній в Україні: сутність та особливості / Л.М. Войтович // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 801-805
10. Головіна В.В. Управління грошовими потоками страхової компанії / В.В. Головіна, Л.В. Шірінян // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. – 2018. – Т. 23. – Вип. 7. – С. 161–164.
11. Доценко І.О. Рейтингове оцінювання як інструмент управління ризиками страхової компанії [Електронний ресурс] / І.О. Матвійчук, І.О. Доценко // Економіка і суспільство. – 2021. – № 26. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/396/383>
12. Євдокимов В.В. Еволюція базових концепцій вартісно-орієнтованого управління / В.В. Євдокимов, Н.В. Валінкевич, Т.О. Завалій // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2018. – № 3(26). – С. 384–393
13. Єрмошенко А.М. Методичний підхід до аналізу стресостійкості страхових компаній / А.М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 7. – С. 369–377.
14. Житар М. О. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками / М.О. Житар, Л.М. Богріновцева, Г.С.Чамор // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2019. – № 1. – С. 7–19
15. Житар М.О. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / М.О. Житар // Економіка та суспільство. – 2024. – Вип. 61. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3733/3655>
16. Журнал про страхування «Форіншурер». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com>
17. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-ІХ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n149>

18. Захарін О.О. Вартісно-орієнтоване управління на основі стейкхолдерського підходу в контексті інноваційного розвитку підприємства / О.О. Захарін // Актуальні проблеми економіки. – 2018. – № 10 (160). – С. 149-157.
19. Клейменова С.М. До питання про визначення ознак страхових послуг / С.М. Клейманова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2023. – Випуск 79., Ч 1 – С.202-205
20. Ковова І.С. Фінансове управління в страхових компаніях / І.С. Ковова, О.М. Шпирко, Д.С. Ківало // Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій: Серія «Економіка і управління». – 2023. – Вип. 54. – С. 43-52.
21. Кривошлик Т.Д. Грошові потоки у фінансовому менеджменті страхової компанії / Т.Д. Кривошлик // Інфраструктура ринку. – 2024. – № 79. – С. 92-98.
22. Мантур-Чубата О.С. Розробка системи мотивації персоналу страхових компаній / О.С. Мантур-Чубата, В.А. Шевченко // Економіка і суспільство. – 2016. – № 6. – С. 288–293
23. Мілінчук О. В. Ефективність вартісно-орієнтованого управління: ключові показники / О.В. Мілінчук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2016. – № 1. – С. 86–96
24. Моїсеєв В. В. Вартість компанії: сутність та особливості визначення / В.В. Моїсеєв, М.І. Іоргачова // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2023. – №1-2 (302-303). – С. 120-126.
25. Монтікова А.О. Сутність та особливості впровадження вартісно-орієнтованого управління в страховий бізнес/ А.О. Монтікова, Л.О. Матвійчук // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С.Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ, 2024.

26. Неівестна О. В. Дослідження практики комплаєнс у страхових компаніях України / О.В. Неівестна // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – №3. – С.267-273
27. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
28. Офіційний сайт ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://upsk.com.ua>
29. Петецький І. Вплив концепції value-based management на вартість підприємства / І. Петецький // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2023. – № 10 (311). – С. 17-22.
30. Приказюк Н. В. Теоретичне упорядкування методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту страхових компаній / Н.В. Приказюк, Л.О. Білокінь // Економічний аналіз. – 2017. – Том 27 (1). – С. 139-149.
31. Проказа Т. В. Розвиток методів оцінки вартості страхових компаній / Т.В. Проказа // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 3 (21). – С. 74–76.
32. Пшенична М. Технології штучного інтелекту в страховій індустрії України: аналіз тенденцій та перспективи розвитку / М. Пшенична // Цифрова економіка та економічна безпека – 2023. – №6 (06). – С. 92-96.
33. Ралко О. С. Методи визначення ставки дисконтування / О. С. Ралко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 11. – С. 150-153.
34. Рудь І.Ю. Управління персоналом у страховій компанії / І.Ю. Рудь, О.Л. Кишковська, К.М. Скрипник // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – № 3(71). – С. 16–20
35. Семенча І.Є. Аналіз сучасного стану трансформаційних змін на страховому ринку України / І.Є. Семенча, А.Е. Уаба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2021. – Вип. 39. – С. 141–146.
36. Семенча І.Є. Методика оцінки стану управління фінансово-економічними результатами діяльності страхової компанії [Електронний

ресурс] / І.Є. Семенча // Економіка та суспільство. – 2022. – Випуск 35. – Режим

доступу:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1116/1074>

37. Сінельнік В.В. Формування вартості страхових компаній в умовах розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні / В.В. Сінельнік // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2013. – № 4 – С. 25-30

38. Соколова А.М. Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації / А.М. Соколова, О.В. Гасій, О.В.Тимошенко, Н.С. Педченко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2022. – Вип. 1(105). – С. 47-60.

39. Сосновська О.О. Інноватизація страхового бізнесу в умовах розвитку цифрової економіки / О.О. Сосновська // Бізнес Інформ. – 2021. № 7. – С. 62-69

40. Старостенко Г. Г. Вартісно-орієнтоване управління фінансами в сучасних реаліях ведення бізнесу в Україні / Г.Г. Старостенко, А.В. Сурженко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – № 3(7). – С. 178–186.

41. Стащук О.В. Вартісно-орієнтоване управління фінансами підприємства [Електронний ресурс] / О.В. Стащук // Економіка та суспільство. – 2022. – № 42. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1645/1582>

42. Ткаченко Н. В. Клієнтоорієнтованість як основа зростання вартості страхової компанії / Н.В. Ткаченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2013 р.). Суми. – 2013. – С. 16-17.

43. Ткаченко Н. Вплив продажу страхових продуктів на вартість страхової компанії / Н. Ткаченко, Л. Селіверстова // Світ фінансів. – 2019. – Вип. 4. – С. 125-134.

44. Трусова Н. В. Консолідована модель управління фінансами страхових компаній [Електронний ресурс] / Н.В. Трусова // Ефективна економіка. – 2023. № 3 – Режим доступу: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1262/1271>
45. Філюта Д. Фінансовий менеджмент страхових компаній / Д. Філюта, А. Білера, О.Пахненко // Науковий журнал «Економіка і регіон». – 2022. – Т. 3(86). – С. 86-92
46. Фонарьова Т. А. Особливості мотивації персоналу як фактору підвищення конкурентоспроможності страхових компаній / Т. А. Фонарьова, К. М. Бушуєв // Проблеми системного підходу в економіці. – 2021. – Вип. 2. – С. 128-135.
47. Хрущ Н. А. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. / Н. А. Хрущ, К. Л. Ларіонова, Л. А. Матвійчук. – Хмельницький : ХНУ, 2020. – 274 с.
48. Чубка О. М. Витратний підхід до оцінки вартості підприємства: характеристика методів / О.М. Чубка, Л.С. Федевич, О.Б. Курило / Економіка і суспільство. – 2018. – № 19 – С. 1198-1203.
49. Шаповал Л. П. Оцінка рентабельності діяльності страхових компаній / Л. П. Шаповал, К. Д. Кудлай // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. – 2020. – Вип. 38. – С. 81-86.
50. Шевчук О. О. Методологічні аспекти застосування дохідного підходу до оцінювання вартості страхових компаній / О. О. Шевчук // Регіональна економіка. – 2017. – №2. – С. 124-131
51. Шевчук О. О. Методологічні аспекти застосування ринкового підходу до оцінювання вартості страхових компаній / О.О. Шевчук // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. – 2017. – Вип. 27 (2). – С. 81-84

Додатки